

21

**ROLA DYREKTORA
W EWALUACJI**

10

**PROCEDURA
„NIEBIESKIE
KARTY”**

18

**POMOC
PSYCHOLOGICZNO-
-PEDAGOGICZNA**

**Biuletyn Informacyjny
Kuratorium Oświaty
w Warszawie**

Nr 03 [21] 10 2014
ISSN 1896-2521

16

Oświata Mazowiecka

**WYWIAD Z TADEUSZEM SŁAWECKIM
SEKRETARZEM STANU W MINISTERSTWIE EDUKACJI NARODOWEJ**

Program dziecko bezpieczne w rodzinie i w szkole

3-11

Prawa dziecka, prawa ucznia w praktyce szkolnej

12

Meritum
MAZOWIECKI KWARTALNIK EDUKACYJNY

www.oswiatamazowiecka.pl

„Szukając Einsteina – Akademia Umysłów Ścisłych”,

to projekt realizowany przez Kuratorium Oświaty w Warszawie we współpracy z Politechniką Warszawską.

Jego celem jest zwiększenie zainteresowania uczniów szkół ponadgimnazjalnych podejmowaniem studiów na kierunkach ścisłych i przyrodniczych poprzez opracowanie i pilotażowe wdrożenie innowacyjnego programu nauczania w zakresie matematyki, fizyki i chemii.

Zachęcamy wszystkich miłośników nauk ścisłych do odwiedzin strony projektu <http://projekt.kuratorium.waw.pl/>

Na stronie internetowej projektu dostępne są m.in. filmy z wykładami pracowników naukowych Politechniki Warszawskiej, skrypt dla nauczycieli zawierający skróty wykładów, zeszyty ćwiczeń dla ucznia oraz przykładowe scenariusze zajęć.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Mazowiecki Kurator Oświaty
Al. Jerozolimskie 32, 00-024 Warszawa

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

- 5 bezpieczeństwo**
Dziecko bezpieczne w rodzinie i w szkole
- 7 Młodych ludzi należy traktować jak partnerów**
- 8 Symptomy dziecka krzywdzonego**
- 10 Bezpieczeństwo dziecka w kontekście procedury „Niebieskie Karty”**
- 12 prawo w szkole**
Prawa dziecka, prawa ucznia w praktyce szkolnej
- 15 publikacja**
Równe traktowanie standardem dobrej szkoły
- 16 primum docere**
O kształceniu zawodowym
wywiad z Tadeuszem Stawekim MEN
- 18 specjalne potrzeby edukacyjne**
Na pomoc uczniom...!
- 21 ewaluacja**
Rola dyrektora w ewaluacji – o związku ewaluacji ze wspomaganiem w rozwoju szkół i placówek
- 23 publikacja**
Zawód nauczyciel – na podstawie wyników badań edukacyjnych
- 25 wypoczynek**
Wszystko co miłe, kiedyś się kończy...
- 27 dobra praktyka**
Szkoła nowoczesnych technologii i projektów – ZSZ nr 2 im. Powstańców Warszawy w Mińsku Mazowieckim
- 29 publikacja**
Przedmioty ścisłe na TAK!
- 31 Czas na Akcję Edukację!**

**Oświata
Mazowiecka**

Biuletyn Informacyjny Kuratorium Oświaty w Warszawie

Wydawca: Mazowieckie Samorządowe Centrum Doskonalenia Nauczycieli
Współwydawca: Ośrodek Edukacji Informatycznej i Zastosowań Komputerów
www.oswiatamazowiecka.pl
Redaktor naczelny: Katarzyna Góralska
tel. 22 551 24 25

Redaktor prowadzący: Andrzej Kulmatycki
rzecznik@kuratorium.waw.pl
Sekretarz redakcji: Kornelia Szezepaniak
Korekta: Aleksandra Gnyś
Redakcja zastrzega sobie prawo do skracania i redagowania nadesłanych materiałów.
Skład: Justyna Domagała
Druk: Zakład Poligraficzny Tonobis Sp. z o.o.
Łaski, ul. Brzozowa 75, 05-080 Izabelin

Dlaczego uczniowie „boją się” przedmiotów matematyczno-przyrodniczych?

KAROL SEMIK

MAZOWIECKI KURATOR OŚWIATY

W czerwcu 2014 roku ukazała się książka U. Hauser, G. Huther pt. „Wszystkie dzieci są zdolne. Jak marnujemy wrodzone talenty?”. To bestseller na liście czasopisma „Der Spiegel” w kategorii książek popularnonaukowych. Zwraca ona uwagę na to, jak łatwo zaprzepaścić drzemiące w naszych dzieciach, uczniach talenty, jak wiele popełniamy błędów, mimo dużej już wiedzy o funkcjonowaniu mózgu człowieka i o tym, co go stymuluje do rozwoju, a jednak... Szkoła nie wykorzystuje należycie tej wiedzy, co gorsza, czasem poprzez słabe aktywizowanie uczniów, brak zabaw edukacyjnych, gier logicznych, matematycznych zniechęca do rozwoju i nuży, utwierdza w wielu przekonaniu, że nie mają zdolności, dzieli uczniów na humanistów i matematyczne umysły, nie wiedzieć po co. Przeszarżała koncepcja „różnicowania talentów” ma zły wpływ nie tylko na dzieci, ale szkodzi całemu społeczeństwu. Autorzy książki powołują się na wyniki badań nad mózgiem, które pokazują bardzo wyraźnie, że każde dziecko jest na swój sposób zdolne. Wychodząc z tego założenia i chcąc wspierać szkoły i nauczycieli w nauczaniu przedmiotów ścisłych, realizowaliśmy jako instytucja wspólnie z Politechniką Warszawską projekt innowacyjny „Szukając Einsteina-akademia umysłów ścisłych”, finansowany ze środków unijnych funduszu EFS w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Zapraszam wszystkich Państwa do korzystania z materiałów metodycznych, znajdujących się na stronie projektu. Jestem przekonany, że będą one przydatne w uatrakcyjnianiu wiedzy i kształtowaniu umiejętności i logicznego myślenia.

Rynek pracy oczekuje na dobrze przygotowanych techników oraz inżynierów. Z drugiej strony uczniowie i ich rodzice wybierają głównie kształcenie ogólne i uczelnie niepolitechniczne, bo obowiązują się przedmiotów ścisłych, nie potrafią rozwiązywać zadań i logicznych łamigłówek. Na politechnikach studiuje raptem 30% kobiet, a w obiegowej opinii matematyka, fizyka i chemia są naukami „trudniejszymi” niż przedmioty humanistyczne, co jest nieprawdziwym, bo upraszczającym osądem.

Jednak na poszczególnych etapach edukacyjnych powstają luki w wiedzy, a przede wszystkim luki umiejętności w zakresie przedmiotów matematyczno-przyrodniczych. Powoduje to, że powstaje niechęć i problem z realizacją tych przedmiotów jako kontynuacją nauki. Szkoły podstawowe, gimnazja i szkoły ponadgimnazjalne nakierowane są na sprawdzian i egzaminy, które po-

fol. Archiwum MKO

wodują schematyzm i fragmentaryzację wiedzy uczniów oraz ich umiejętności w stosowaniu zadań analitycznych oraz znajdowania alternatywnych rozwiązań. Siłą rzeczy obowiązująca podstawa programowa sztucznie i sztywno rozdziela gałęzie tych nauk, a wiemy, że matematyka, chemia i fizyka powinny się wzajemnie przenikać i łączyć. Poza tym w obszarze nauk matematyczno-przyrodniczych najważniejsze jest doświadczenie i opis otaczającego ucznia świata, odpowiedź na pytanie: dlaczego on tak funkcjonuje. Tych doświadczeń i partycypacji praw tych nauk w realizacji programu nauczania jest niewiele. Czasem, tłumacząc się tempem realizacji podstawy programowej, brakiem właściwego zaplecza czy małą ilością godzin, nauczyciele rezygnują z zajęć laboratoryjnych, przeprowadzania doświadczeń, rozwiązywania ciekawych matematycznych zadań i łamigłówek. Niewątpliwie konieczne jest zwiększenie atrakcyjności przekazu treści edukacyjnych w odniesieniu do stosowania w życiu codziennym. Kapitałnym przykładem jest Centrum Nauki Kopernik w Warszawie, które cieszy się ogromną popularnością młodzieży. Zachęcam również do skorzystania z naszych kilkuletnich doświadczeń i wypracowanych materiałów dydaktycznych, metodycznych, w tym filmów edukacyjnych i materiałów ćwiczeniowych na stronie: www.projekt.kuratorium.waw.pl

Stanisław Bajtlik – astrofizyk, pracuje w Centrum Astronomicznym im. Kopernika PAN, słusznie zauważa i pisze: „Nie sposób przecenić roli matematyki i nauk przyrodniczych w kształtowaniu intelektu, zdolności do abstrakcyjnego myślenia, wyobraźni, dyscypliny rozumowania, umiejętności dowodzenia własnych tez, a także wrażliwości” (Nie ma demokracji bez matematyki). Odkryj na nowo piękno nauk ścisłych, wspólnie wskażemy ich wagę, bo to one odkrywają prawa, na których wspiera się nasz świat. □

Awans zawodowy – Aktualności

W szkołach i placówkach województwa mazowieckiego było zatrudnionych według stanu na dzień 31.03.2014 r. 41 099 nauczycieli dyplomowanych, 25 419 nauczycieli mianowanych, 19 767 nauczycieli kontraktowych i 5 193 nauczycieli stażystów.

Corocznie stopień nauczyciela dyplomowanego uzyskuje około 2 500 nauczycieli. W okresie styczeń-sierpień 2014 roku w sprawie nadania stopnia awansu zawodowego nauczyciela dyplomowanego przeprowadzono w Kuratorium Oświaty w Warszawie 1528 postępowań kwalifikacyjnych. Mazowiecki Kurator Oświaty nadał stopień nauczyciela dyplomowanego 1507 nauczycielom: Warszawa i powiaty okolowarszawskie – 700; delegatury: Płock – 140 Siedlce – 151, Radom – 242, Ciechanów – 109 i Ostrołęka – 165.

Na wniosek nauczycieli umorzono postępowanie kwalifikacyjne w 11 przypadkach, w 3 – postępowanie zostało zawieszono, a 8 wniosków o podjęcie postępowania kwalifikacyjnego pozostało bez rozpoznania z powodu nieusunięcia braków formalnych w wyznaczonym w terminie.

Sześciu nauczycielom Mazowiecki Kurator Oświaty odmówił nadania stopnia awansu zawodowego nauczyciela dyplomowanego.

Postępowanie kwalifikacyjne rozpoczyna się na wniosek nauczyciela, który odpowiednio wcześniej zaplanował swój rozwój zawodowy, odbył staż i uzyskał pozytywną ocenę dorobku zawodowego ustaloną przez dyrektora szkoły lub placówki. Do wniosku o podjęcie postępowania kwalifikacyjnego nauczyciel dołącza dokumenty określone w § 9 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 marca 2013 r. w sprawie uzyskiwania stopni awansu zawodowego przez nauczycieli (Dz. U. 2013. 393), potwierdzające kwalifikacje, stopień awansu zawodowego nauczyciela mianowanego, sytuację zawodową (zaświadczenie dyrektora) oraz opis i analizę podejmowanych i zrealizowanych działań w okresie stażu.

Pracownicy Kuratorium Oświaty analizują pod względem formalnym złożoną przez nauczyciela dokumentację i w przypadku, gdy nauczyciel nie załączy wymaganych przepisami dokumentów informują pisemnie o stwierdzonych brakach i terminie ich uzupełnienia.

Mimo, iż przepisy dotyczące awansu zawodowego nauczycieli obowiązują od wielu lat, nadal zdarza się, że nauczyciele ubiegający się o nadanie stopnia awansu zawodowego nauczyciela dyplomowanego przedkładają dokumentację wymagającą uzupełnienia.

W toku postępowania kwalifikacyjnego Mazowiecki Kurator Oświaty powołuje komisję kwalifikacyjną dla każdego nauczyciela, który ubiega się o stopień awansu zawodowego nauczyciela dyplomowanego. Komisja kwalifikacyjna dokonuje oceny spełnienia wymagań na podstawie rozmowy oraz analizy dorobku zawodowego nauczyciela.

Do składu komisji powoływani są eksperci z kwalifikacjami do zajmowania stanowiska nauczyciela w szkole tego samego typu i rodzaju co szkoła, w której nauczyciel jest zatrudniony, z których co najmniej jeden naucza tego samego przedmiotu lub prowadzi ten sam rodzaj zajęć co nauczyciel.

W okresie styczeń-sierpień 2014 roku w pracach komisji powoływanych przez Mazowieckiego Kuratora Oświaty wzięło udział 317 ekspertów z listy Ministra Edukacji Narodowej.

Ekspersi mają możliwość uzyskania informacji o powoływanych komisjach poprzez aplikację internetową „Ekspert” i zgłoszenie swojego udziału w pracach wybranej komisji kwalifikacyjnej.

Szczegółowych informacji dotyczących logowania do aplikacji udzielają pracownicy Wydziału Strategii i Nadzoru Pedagogicznego Kuratorium Oświaty w Warszawie nr telefonu (22) 551 24 00 w. 6101, 6102 i 6103 lub pod adresem e-mail snp@kuratorium.waw.pl

Oprac. Margerita Wiśniewska
Starszy Specjalista
Wydział Strategii i Nadzoru Pedagogicznego Kuratorium Oświaty w Warszawie

→ moim zdaniem

KATARZYNA GÓRALSKA

MAZOWIECKI WICEKURATOR OŚWIATY

„Kto czyta książki, żyje podwójnie”

(Umberto Eco)

Słowa włoskiego filozofa, mediewisty, znanego nam najbardziej z powieści „Imię Róży”, pisarza, eseisty i bibliofila są piękną metaforą, wskazującą jak ważką dla naszego życia i jego pełni jest lektura książek. Nikt nie ma wątpliwości, że ubogacają słownictwo, rozwijają wyobraźnię i wrażliwość, są ważnym przyczynkiem rozwoju emocjonalnego i duchowego. Jak twierdził Kartezjusz (filozof i twórca racjonalizmu): „Czytanie dobrych książek jest nieczym rozmowa z najwspanialszymi ludźmi minionych czasów”. Gdyby nie ich trwałość, umknęłoby nam tak wiele zdobyczy ludzkiego rozumu, odkryć we wszystkich dziedzinach nauk i ludzkiej myśli, wskazówek, które pomagają dokonywać wyborów, bo pokazują wartości, które w życiu są najcenniejsze. W chwilach przełomów historycznych książki spełniały ważną rolę, czasem pomagały utrwać poczucie jedności, tożsamości i narodowości, mimo braku ojczyzny. Wystarczy przytoczyć fragment „Pieśni Wajdeloty” z „Konrada Wallenroda” Adama Mickiewicza: „O wieści gminna! Ty arko przymierza Między dawnymi i młodszymi laty: W tobie lud składa broń swego rycerza, Swych myśli przedzę i swych uczuć kwiaty.”

Bywało i tak, że je bezmyślnie niszczone, dostrzegając w nich zagrożenie dla ideologii i dyktatur, dlatego w erach panowania terroru i bezmyślności bezwzględnie je niszczone. Wystarczy przytoczyć tak ważne dla dalszego rozwoju ludzkości fakty jak spalenie zbiorów największej księżnicy starożytnego świata – Biblioteki Aleksandryjskiej czy stosy książek w III Rzeszy. Niszczenie dorobku wieków ludzkiej myśli zawsze ma złowróżbne konotacje. Już Monteskiusz wskazywał bowiem, że: „Książki są jak towarzystwo, które sobie człowiek dobiera”, są zatem realizacją ludzkiej wolności, niezależności, zainteresowań, pragnień. Myśl nigdy nie poddaje się manipulacji, schematyzmowi, ograniczeniom, chyba że podda jej się człowiek.

Wakacje, ferie, nudne popołudnie są czasem, który sprzyja lekturze. Wyjeżdżamy na wypoczynek, zaszycamy się w zaciszu przyrody, uciekamy od cywilizacji, ale potrzebujemy przecież towarzystwa. Wymienionym wydaje się właśnie książka – wynalazek dawnych stuleci, bez którego nasze życie byłoby uboższe i szare. Dzisiaj przybiera ona bardziej nowoczesną formę, przez co może być atrakcyjniejsza dla dzieci i młodzieży, a może i praktyczniejsza. W tramwaju, autobusie czy metrze widzimy coraz więcej osób z audiobookami, czytnikami e-booków, które potwierdzają, że możliwe jest połączenie tradycji z nowoczesnością, książki z nowinkami technologicznymi.

Niezwykle istotny wydaje się fakt, że coraz więcej rodziców dostrzeżga walory czytania, które uwarściwiają ich dzieci i rozwija wyobraźnię. Wiele w tym względzie dobrego uczyniła kampania społeczna „Cała Polska czyta dzieciom”. Niestety ta fascynująca zanika wraz z rozwojem dzieci i na kolejnych etapach edukacji jest coraz gorzej z czytaniem. I trudno to tłumaczyć w jakikolwiek sposób, bo lektury są nie tylko wartościowe, ale pozwalają zrozumieć historię, tradycję, ludzkie dylematy, poznać różne światopoglądy i istotne systemy wartości. W końcu prezentują czarowne słowo poetyckie czy dorobek twórczy naszej tożsamości. Jednak wiele zależy od tego jak się o tych lekturach rozmawia z uczniami, na ile sami jesteśmy zafascynowani ogromem zawartych w nich emocji, wrażeń, niezwykłości... Poza literaturą staropolską, która może być trudniejsza z racji na odmienność językową, archaiczne słownictwo, nie ma chyba książek, które można by zamienić na opracowania, a to one niestety stają się lekturami naszych uczniów. Winniśmy chyba uświadamiać im, począwszy od szkoły podstawowej, jak fascynująca jest przygoda z książką, jak wiele tajemnic dla nas skrywa, jak może urzec pięknym języka, jak ważnych dotyka problemów. Gdy wyrobimy w uczniach nawyk czytania, pokażemy, iż jest to ciekawa forma rozrywki czy spędzania wolnego czasu, na pewno książka będzie im towarzyszyć przez całe życie. Nie pozwólmy, by ich czas pochłaniało oglądanie bezwartościowych seriali czy spędzanie godzin przy grach komputerowych. Starajmy się wskazać, również własnym przykładem, że czytanie książek jest fascynujące, rozwijające, frapujące i uwarściwiająca – w końcu wszystkim nam zależy, byśmy spotykali wokół ludzi empatycznych, wrażliwych i inteligentnych. A zatem niech nie tylko cała Polska czyta dzieciom, ale niech po prostu czyta, innymi słowami uczy się rozumienia tekstu, rzeczywistości, drugiego człowieka i uruchamia wyobraźnię, kreację.

Pamiętajmy o tym, co mówił I. Krasiński: „książka to nierozdzielny towarzysz, przyjaciel bez interesu, domownik bez naprzykrzania”. Aby uwierzyli w to nasi uczniowie, zachęcam Państwa do udziału chociażby w akcjach takich, jak zainaugurowane przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Bronisława Komorowskiego „Narodowe czytanie”. To my dorośli powinniśmy na co dzień promować książki jako formę wartościowego spędzania czasu, prezentowania walorów poznawczych świadomie dobranych na każdym etapie edukacyjnym lektur. □

Dziecko bezpieczne w rodzinie i w szkole

EMILIA WOJDYŁA

DYREKTOR WYDZIAŁU ZWIĘKSZANIA SZANS EDUKACYJNYCH KURATORIUM OŚWIATY W WARSZAWIE

Wyniki ankiet przeprowadzonych wśród uczniów w ramach programu „Dziecko bezpieczne w rodzinie i w szkole” pokazują, że najczęstszą formą przemocy, z którą spotykają się uczniowie w szkołach, jest przemoc psychiczna (wyzwiska, obrażanie słowami, gestami, wyśmiewanie), rzadziej popychanie, szturchanie, bicie czy kopanie.

Troska o bezpieczeństwo dzieci i młodzieży jest priorytetowym obszarem zainteresowania Mazowieckiego Kuratora Oświaty. Kuratorium Oświaty w Warszawie podejmuje liczne działania wspierające szkoły i placówki z zapewnieniu bezpiecznych i higienicznych warunków nauki i wychowania oraz w uruchamianiu procedury „Niebieskie Karty”, kiedy dziecko doświadcza przemocy w rodzinie.

Temu również poświęcony był, realizowany od stycznia do czerwca przez Mazowieckiego Kuratora Oświaty we współpracy z Mazowieckim Komendantem Wojewódzkim Policji z siedzibą w Radomiu, program: „Dziecko bezpieczne w rodzinie i w szkole”. Działania programu wspierała także Komenda Stołeczna Policji w Warszawie, Ośrodek Rozwoju Edukacji, a także jednostki samorządu terytorialnego, dyrektorzy szkół i placówek, organizacje pozarządowe.

Realizację programu rozpoczęła konferencja inauguracyjna to przedsięwzięcie 21 stycznia 2014 r. w Warszawie.

Celem programu było:

- poszerzenie wiedzy dyrektorów, nauczycieli, rodziców i uczniów na temat zagrożeń bezpieczeństwa, sposobów udzielania wsparcia,
- nabycie umiejętności rozpoznawania sytuacji związanej z przemocą,
- nabycie umiejętności uruchamiania procedury *Niebieskie Karty*,
- podejmowanie skutecznych działań profilaktycznych,
- budowanie środowiska niesprzyjającego przemocy.

W ramach programu odbyło się 14 konferencji (4 w Warszawie oraz po 2 w rejonach działania poszczególnych Delegatur Kuratorium), w których uczestniczyło 2536 osób. Zrealizowane zostały 42 debaty panelowe w szkołach z udziałem uczniów, rodziców, nauczycieli, dyrektorów szkół i placówek,

organizacji pozarządowych i innych działających na rzecz dziecka i rodziny, przedstawicieli Policji oraz Kuratorium Oświaty w Warszawie i poszczególnych Delegatur. Ogółem w debatach wzięło udział 5230 osób, w tym: 886 dyrektorów szkół i placówek, 1232 nauczycieli, 2248 uczniów, 640 rodziców, 163 przedstawicieli Policji, 476 psychologów i pedagogów, 84 przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego, 124 przedstawiciele innych instytucji. Szczególnie cenny jest udział uczniów i rodziców oraz bardzo dojrzała dyskusja młodzieży o problemach bezpieczeństwa, zagrożeń, czynników ryzyka i czynników chroniących, które powinny być obecne w szkolnej codzienności.

W całym przedsięwzięciu uczestniczyło prawie 7800 osób.

Podczas debat panelowych przeprowadzona została ankieta wśród uczniów dotycząca bezpieczeństwa. Wyniki ankiet przeprowadzonych wśród uczniów w ramach programu „Dziecko bezpieczne w rodzinie i w szkole” pokazują, że najczęstszą formą przemocy, z którą spotykają się uczniowie w szkołach, jest przemoc psychiczna (wyzwiska, obrażanie słowami, gestami, wyśmiewanie), rzadziej popychanie, szturchanie, bicie czy kopanie. Uczniowie informują najczęściej wychowawcę o stosowanej wobec nich przemocy, ale niepokojący jest fakt, że dość duży odsetek badanych stwierdził (prawie 24%), że nie informuje o tym fakcie nikogo. To wciąż potrzeba pracy dyrekcji, nauczycieli nad budowaniem zaufania uczniów do swojej szkoły. Toalety, korytarze, szatnie i teren wokół uczniowie uznali za miejsca najbardziej niebezpieczne w swoich szkołach. Uczniowie pytani byli także, co ich zdaniem można zrobić, by w szkole było bezpieczniej. Podkreślali, że wszyscy powinni zgłaszać fakt przemocy nauczycielom, dyrektorowi szkoły, ale też

nauczyciele, w ocenie młodzieży, powinni być konsekwentni i wymagać od uczniów przestrzegania obowiązujących w szkole zasad i norm. Uczniowie oczekują także więcej lekcji wychowawczych na temat przemocy czy radzenia sobie z emocjami.

W wyniku realizacji programu sformułowane zostały wnioski i rekomendacje.

Z punktu widzenia rodziców:

- Dom – podstawą wychowania, zapewnienia bezpieczeństwa i szacunku.
- Systematyczne motywowanie uczniów, uczenie szacunku do ludzi – wspólnymi działaniami rodziców i szkoły.
- Bardzo dobry przepływ informacji między domem a szkołą, podstawą w budowaniu relacji i współpracy.
- Prawidłowe relacje z rodzicami – jednym z warunków poczucia bezpieczeństwa dziecka.
- Konsekwencja w działaniu zarówno domu, jak i szkoły.
- Monitorowanie przestrzeni publicznej przez Policję, Straż Miejską w celu podniesienia bezpieczeństwa dzieci.

Z punktu widzenia uczniów:

- Monitoring w szkole powinien lepiej służyć rozwiązywaniu sytuacji trudnych.
- Na godzinach wychowawczych powinny być poruszane rzeczywiste problemy uczniów.
- Szkoła powinna budować i wspierać właściwe relacje między uczniami.

Z punktu widzenia dyrektorów/nauczycieli:

- Wspólne działania rodziców i szkoły powinny motywować uczniów do nauki, uczyć szacunku do ludzi i właściwego zachowania.
- Ciekawa i odpowiadająca zainteresowaniom młodzieży oferta zajęć dodatkowych jest alternatywną formą spędzania wolnego czasu.
- Organizowanie dla rodziców wspólnych debat, konferencji, wykładów na temat

rozwoju dzieci i ich wychowania oraz potrzeb poznawczych, społecznych, emocjonalnych ważnym elementem budowania poczucia bezpieczeństwa uczniów.

- Zachęcanie rodziców do aktywności w życiu szkoły poprzez organizację wspólnych przedsięwzięć.
- Oczekiwania rodziców wobec szkoły – rodzice oczekują profesjonalnego wsparcia, ale nie korzystają z form, jakie szkoła oferuje.

Z punktu widzenia Policji:

- Nie wolno nie reagować na akty przemocy, których jesteśmy świadkami, należy zgłaszać to odpowiednim służbom.
- Należy uswiadomić rodzicom skutki braku konsekwencji w postępowaniu względem swoich dzieci, w tym odpowiedzialność prawną.
- Wszelkie niepokojące sygnały powinny być zgłaszane przez szkołę lub rodziców do odpowiednich instytucji, które muszą ze sobą współpracować.
- Zapewnić uczniom bezpieczeństwo w sieci i edukować w zakresie bezpiecznego korzystania z Internetu.

Z punktu widzenia organu sprawującego nadzór pedagogiczny:

- Ważnym jest stworzenie procedur w szkole gwarantujących określone sposoby po-

stępowania w różnych sytuacjach zagrożenia bezpieczeństwa i rozwiązywanie problemu u źródła.

- Szkoła powinna wskazywać uczniom zagrożenia i rozwijać umiejętności radzenia sobie z nimi lub unikania ich.
- Wzajemne kontakty między szkołą, rodzicami i dziećmi należy budować na bazie wzajemnego zaufania.
- Należy wymieniać doświadczenia między instytucjami: szkoła – GOPS – Policja – Sąd/Kurator (dotyczące wsparcia, pomocy, bezpieczeństwa).
- Zwiększyć pomoc psychologiczno-pedagogiczną w szkołach poprzez bezpośredni kontakt specjalistów z uczniem nie tylko w formie gabinetowej.
- Zwiększyć aktywność placówek oświatowych w uruchamianiu procedury *Niebieskie Karty*.

Wnioski z punktu widzenia organizacji działających na rzecz dziecka i rodziny:

- Prowadzić kampanię społeczną dotyczącą pozytywnego wizerunku psychologa, pedagoga, których obecność ma służyć pomocą a nie stygmatyzować dziecko.
- Pracować nad sferą dyskrecji w komunikacji młodzieży i dorosłych (poufność informacji).
- Skutecznie diagnozować środowisko, by pomoc była celowa i efektywna nie tylko w za-

kresie wsparcia finansowego, ale przede wszystkim w zakresie emocjonalnym.

- Zadbać o nieustanne kontrolowanie przez uprawnione służby punktów sprzedaży alkoholu pod kątem przestrzegania zakazu sprzedaży nieletnim używek i prowadzenie kampanii społecznej co do konieczności respektowania tego zakazu.

W oparciu o przeprowadzone dyskusje, zgłaszane wnioski przyjęte zostały generalne rekomendacje dla przyszłych działań na rzecz bezpieczeństwa dzieci i młodzieży:

1. Konieczność interdyscyplinarnego podejścia do kwestii bezpieczeństwa dziecka zarówno w rodzinie, jak i w szkole.
2. Dbalność o rzeczywiste współdziałanie wszystkich instytucji szansą na skuteczne wsparcie dzieci/uczniów.
3. Doskonalenie w zakresie komunikacji, budowania relacji, profilaktyki przeciwdziałania wszelkim zagrożeniom niezbędnym elementem skutecznego rozwiązywania problemów.

W kolejnych numerach począwszy od niniejszego numeru publikujemy materiały, związane z tematyką bezpieczeństwa dzieci w rodzinie i w szkole, które mamy nadzieję będą przydatnym źródłem wiedzy dla Państwa. □

Konferencja inauguracyjna projektu

Młodych ludzi należy traktować jak partnerów

INSP. MAREK ŚWISZCZ

ZASTĘPCA MAZOWIECKIEGO KOMENDANTA WOJEWÓDZKIEGO POLICJI

Mazowiecka Policja, swymi działaniami z zakresu profilaktyki kryminalnej, wpisuje się w szeroką gamę inicjatyw podejmowanych w celu zapewnienia bezpieczeństwa mieszkańcom. Wychodzi naprzeciw ich oczekiwaniom, dążąc równolegle do stałego zwiększania jakości służby realizowanej na rzecz lokalnych społeczności. Dostrzegając potrzeby i oczekiwania, od wielu lat uczestniczymy również w życiu placówek edukacyjnych. Chodzi tu przede wszystkim o współpracę z samorządem oraz dyrektorami szkół, pedagogami, nauczycielami, a także, a może przede wszystkim z samymi uczniami. Wypracowane kontakty istniejące między środowiskiem edukacyjnym a Policją identyfikują niebezpieczeństwa oraz pozwalają na sprawne i efektywne zapobieganie im. Celem kompleksowego podejścia do szeregu zagrożeń, wspólnie z Mazowieckim Kuratorium Oświaty w Warszawie, podjęliśmy się realizacji programu „Dziecko bezpieczne w rodzinie i w szkole”. Projekt przewidywał cykl spotkań regionalnych w Warszawie oraz w Delegaturach Mazowieckiego Kuratorium Oświaty, a także debaty w szkołach województwa mazowieckiego. Celem podjętego przedsięwzięcia było zwiększenie zaangażowania całego środowiska oraz instytucji współodpowiedzialnych za zapewnienie bezpieczeństwa dzieci i młodzieży w jego różnych wymiarach. Pokazano problemy w odniesieniu chociażby do procedury „Niebieskiej Karty” jako rozwiązania uniwersalnego, integrującego wysiłki wielu podmiotów opartych na wzajemności, w celu skutecznego niesienia pomocy nie tylko pokrzywdzonym, ale rodzinom i całemu środowisku. Uczestnicy tego przedsięwzięcia mieli okazję do poszerzenia swojej wiedzy również na temat potencjalnych zagrożeń, przepisów prawa, jak i sposobu udzielania pomocy osobom dotkniętym przemocą, by świadomie reagować i przeciwdziałać patologiom społecznym.

Nie jest to jedyny, kompleksowo podchodzący do bezpieczeństwa, element naszych działań. Już w 2009 roku wychodząc naprzeciw wyzwaniom edukacyjnym przygotowaliśmy wspólnie z naszymi partnerami propozycję programową w obszarze bezpieczeń-

stwa publicznego, w szczególności wśród dzieci i młodzieży pt. „Edukacja dla Bezpieczeństwa”¹. Program przeznaczony do realizacji na każdym poziomie nauczania, zapewnia uczniom wyposażenie w wiedzę i umiejętności służące radzeniu sobie ze współcześnie identyfikowanymi zagrożeniami. Dokument zawiera bogaty materiał stanowiący wsparcie w prowadzeniu zajęć dydaktycznych w obszarach wychowania komunikacyjnego, przeciwdziałania patologiom, bezpiecznego zachowania w sytuacjach kryzysowych. Powyżej przedstawiony zakres treści kształcenia daje możliwość uzyskania przez zainteresowanych uczniów wiedzy zapewniającej optymalny poziom bezpiecznego, jak również pragmatycznego zachowania się w codziennym życiu. Pomaga również kształtować standardy w zachowaniu, zaradność, opanowanie, wrażliwość moralną w sytuacjach zagrożenia oraz zachęca do korzystania z różnych źródeł informacji.

Młodych ludzi należy traktować jak partnerów w działaniu i rozmowie, należy zabiegać o kontakty z nimi, w przeciwnym razie budujemy „mury”, poszerzamy krąg niezrozumienia, niedopowiedzeń, a co gorsza stereotypów, na co nie możemy sobie pozwolić. Umożliwienie młodzieży zrozumienia wielu aspektów życia społecznego, w tym Policji jako instytucji państwa dbającej o bezpieczeństwo, sprzyja uznaniu i akceptacji dla misji służby porządku publicznego. Edukacja bowiem, to nie tylko przekazywanie wiedzy, to również kształtowanie postaw, uczenie mądrego patrzenia na świat, uwrażliwienie na drugiego człowieka.

Jestem głęboko przekonany, że dobra komunikacja ze wszystkimi środowiskami – w tym uczniowskim- oraz promowanie szacunku dla prawa i zachowań bezpiecznych, to sposób na stworzenie odpowiednich mechanizmów do profilaktyki społecznej w trudnym procesie edukacji, co w konsekwencji będzie skutkowało poprawą ogólnego bezpieczeństwa na Mazowszu. □

¹ Więcej informacji na stronie <http://www.kwp.radom.pl/edukacja-dla-bezpieczenstwa,aw30,80>

Podsumowanie Roku Szkoły w Ruchu

W akeji Ministra Edukacji Narodowej – Rok Szkoły w Ruchu wzięło udział blisko 500 szkół i przedszkoli z terenu województwa mazowieckiego. Ministerstwo ogłosiło rok szkolny 2013/2014 Rokiem Szkoły w Ruchu, mając na względzie konieczność wzmacniania kondycji fizycznej i psychicznej, promowania aktywności fizycznej i zdrowego trybu życia wśród dzieci i młodzieży.

W spotkaniu podsumowującym akeję, które odbyło się w Szkole Podstawowej nr 26 im. Mirosława Biernackiego w Warszawie (19 września) uczestniczyli m.in.: Wiceminister Edukacji Narodowej Tadeusz Sławewski, Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sportu i Turystyki Katarzyna Sobierajska, kuratorzy oświaty, w tym Karol Semik – Mazowiecki Kurator Oświaty. Obecni byli także przedstawiciele instytucji i organizacji tworzących Koalicję Roku Szkoły w Ruchu.

W ramach podejmowanych działań na rzecz Roku Szkoły w Ruchu zwracano uwagę między innymi na:

- uświadomienie uczniom, że ruch to nie tylko obowiązkowe zajęcia WF, lecz każda aktywność fizyczna, podejmowana w ciągu dnia;
- konieczność zaplanowania w ciągu dnia czasu na naukę i czasu na aktywny wypoczynek, w celu zachowania zdrowego i higienicznego trybu życia;
- związek między aktywnością fizyczną i zdrowym odżywianiem, a zdrowiem, dobrą kondycją i dobrym samopoczuciem;
- uświadomienie uczniom, że aktywny tryb życia jest drogą do osiągnięcia życiowych sukcesów, pozwala zwiększyć wiarę w siebie i we własne możliwości;
- podkreślenie roli nauczycieli wychowania fizycznego jako ważnych animatorów życia szkolnego oraz ich roli w procesie edukacji zdrowotnej i wychowania młodych ludzi.

Więcej informacji o akeji – strona: www.szkolawruchu.men.gov.pl.

SYMPTOMY DZIECKA KRZYWDZONEGO

MONIKA BUBICZ, MAŁGORZATA ŚWIĆ

PSYCHOLOG, DYREKTOR PORADNI; PSYCHOLOG, SPECJALISTYCZNA PORADNIA PROFILAKTYCZNO-TERAPEUTYCZNA DLA DZIECI I MŁODZIEŻY ZE ŚRODOWISK ZAGROŻONYCH ALKOHOLIZMEM „OPTA”

Zastanawiając się nad bezpieczeństwem dziecka w rodzinie i szkole, wiemy na pewno, że dziecko krzywdzone nie czuje się bezpieczne, ponieważ jego podstawowe potrzeby dotyczące rozwoju zostały zdegradowane. Co możemy z tym zrobić? Czy mamy na to wpływ? Zjawisko krzywdzenia dzieci wciąż rośnie, przybiera różne widoczne objawy. Dotyka dzieci w różnym wieku i z różnych środowisk.

Ogólnopolska diagnoza przemocy wobec dzieci zawarta w raporcie Fundacji Dzieci Niecyrze (FDN) z 2012 r. – Makaruk, Sajkowska, Włodarczyk i Wójcik pokazuje, że wśród dzieci w wieku 11-17 lat dominuje przemoc rówieśnicza. Ankietowani podają, że ponad 50% badanych doświadczyło jej kiedykolwiek w swoim życiu. Dzieci w ponad 30 % deklarują doznaną przemoc ze strony dorosłych. Są również świadkami przemocy w 18%. Doznają przemocy seksualnej prawie w 10% przypadków.

W kolejnym raporcie FDN p. M. Sajkowska pokazała, jak przez ostatnie 10 lat zmienia się dynamika różnych form krzywdzenia. Ocena badanych profesjonalistów (pedagogów, pielęgniarek, pracowników OPS) wskazuje, jak znacznie wzrasta przemoc pod postacią braku sprawowanej opieki nad dziećmi. Znacząco również dostrzegają przemoc psychiczną (wyzywanie, poniżanie) oraz seksualną.

Z krzywdzeniem dziecka (przemocą) mamy do czynienia, gdy wystąpi w relacji pomiędzy:

- dzieckiem a dorosłym;
- dzieckiem a innym dzieckiem,

jeżeli te osoby ze względu na różnicę wieku **bądź stopień rozwoju pozostają w relacji opieki, zależności, władzy. Sytuacja krzywdzenia jest jednorazowa, wielorazowa, intencjonalna.**

W szkole nauczyciel wielokrotnie zadaje sobie pytania:

- Po czym poznam dziecko krzywdzone?

- Co może wskazywać na krzywdzenie dziecka (zjawisko wiktylizacji)?
- Do jakiej formy przemocy doszło (psychicznej, emocjonalnej, fizycznej, seksualnej czy zanedbania)?
- Co z tym zrobić?
- Kto mi pomoże?

Szkola jest to społeczność uczniów oraz nauczycieli, pedagogów i psychologów. W zakresie zapewnienia bezpieczeństwa uczniom oraz przeciwdziałania przemocy bardzo ważna jest interdyscyplinarna współpraca, wymiana doświadczeń, spostrzeżeń i wątpliwościami. Każdy widzi przemoc inaczej, każdy ją inaczej interpretuje, dlatego warto zespołowo podejmować decyzje w sprawie interwencji i pomocy psychologicznej.

Uraz, jakiego doświadcza dziecko w wyniku przemocy, jest traumatycznym doświadczeniem w jego życiu. Pozbawia go równowagi psychicznej oraz możliwości właściwego postrzegania siebie i świata. Doznany uraz ma wpływ na zachowanie dziecka, jego sferę emocjonalną i społeczną.

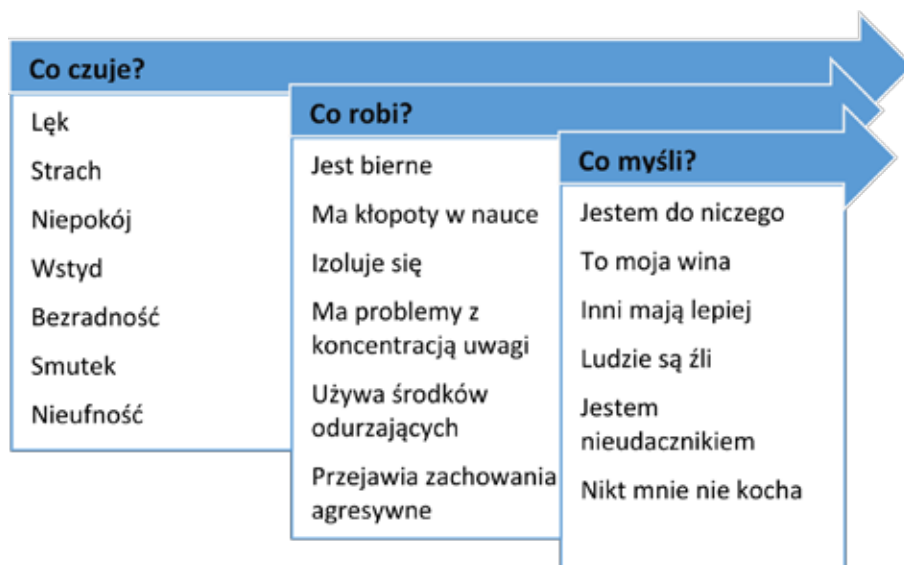
Dziecko doznające przemocy żyje w świecie pełnym napięć, doświadcza trudnych emocji, które mają wpływ na jego myślenie i zachowanie. Dziecko ma różne myśli na temat siebie i świata.

Dziecko doświadczające przemocy bez odpowiedniej pomocy, interwencji i terapii nie jest w stanie poradzić sobie samo. Dlatego każdy pracownik szkoły powinien być czujny i uważny na niepokojące objawy w zachowaniu dziecka. Każda nagła zmiana w zachowaniu dziecka powinna budzić niepokój nauczycieli i opiekunów. Warto znaleźć czas dla ucznia, dobrze nawiązać z nim kontakt, by porozmawiać o jego problemach i osobistej sytuacji. Wtedy dopiero można mu pomóc zatrzymać „Błędne koło przemocy”.

Skutkiem przemocy są:

Problemy szkolne:

- dziecko nie chce chodzić do przedszkola/szkoły, wagaruje, ma często nieobecności,
- nagłe obniżenie się wyników w nauce,

→ bezpieczeństwo

- ma trudności z koncentracją uwagi,
- unika zajęć wychowania fizycznego,
- ma problemy w relacjach rówieśniczych,
- wycofuje się z wcześniejszych zainteresowań i aktywności poznawczych,
- często pozostaje po zajęciach w szkole.

Problemy emocjonalne:

- dziecko odczuwa lęk, niepokój, ambiwalencje emocji, poczucie zagrożenia,
- ma poczucie bycia złym, innym, gorszym,
- ma poczucie winy,
- jest przygnębione, wycofane, zamknięte w sobie,
- ma poczucie stygmatyzacji, dziecku wydaje się, że jest inne niż rówieśnicy z powodu doznanego urazu,
- ma negatywny stosunek do własnego ciała, niską samoocenę,
- objawy PTSD (zespół stresu pourazowego),
- stany lękowe,
- depresje.

Zachowania autodestrukcyjne:

- zachowania ryzykowne, tj.: kradzieże, rozboje, sytuacje konfliktowe,
- samookaleczenia,
- próby samobójcze,
- zaburzenia jedzenia (bulimia, anoreksja),
- uzależnienia (np. alkohol, narkotyki),
- prostytucja dziecięca.

Erotyzacja zachowań dziecka w przypadku przemocy seksualnej:

- prowokacyjne i uwodzicielskie zachowania seksualne dziecka w stosunku do osób z otoczenia,
- nasilona masturbacja dziecięca nieadekwatna do fazy rozwoju psychoseksualnego.
- erotyczna twórczość dziecka,
- agresja seksualna wobec innych dzieci,
- angażowanie rówieśników i młodszych dzieci w nieadekwatną do wieku aktywność seksualną,
- nieadekwatne do poziomu rozwoju dziecka język i wiedza dotyczące sfery seksualnej.

Wytwory:

- rysunki dziecka pozbawione są ludzkich postaci,
- dziecko rysuje łąkę, zwierzęta, niebo (tam jest daleko i nikt go nie znajdzie),
- dziecko pomija siebie lub rysuje siebie zamknięte w klatce, domku (schowane),
- rysunek pozwala na ujawnienie emocji, pokazanie tego, o czym dziecko nie potrafi mówić z uwagi na trudności z werbalizowaniem stanu emocjonalnego.

Przy udzieleniu pomocy w szkole ważna jest:

- znajomość podstawowych zasad rozwoju dziecka,

- orientacja w podstawowych objawach przemocy,
- uważna i ostrożna obserwacja zachowań, objawów oraz wytworów ucznia. Niektóre objawy mogą wynikać z różnych trudnych doświadczeń w życiu dziecka, np. rozwód rodziców, śmierć osoby bliskiej, zmiana miejsca zamieszkania, przyjście na świat młodszego rodzeństwa,
- znajomość sytuacji rodzinnej dziecka, stanu jego zdrowia oraz historię jego życia,
- dokumentacja z przeprowadzonych rozmów.

Dobrą praktyką w Warszawie jest Warszawska Sieć Pomocy Dzieciom (WSPD):

Świadczy pomoc w zakresie:

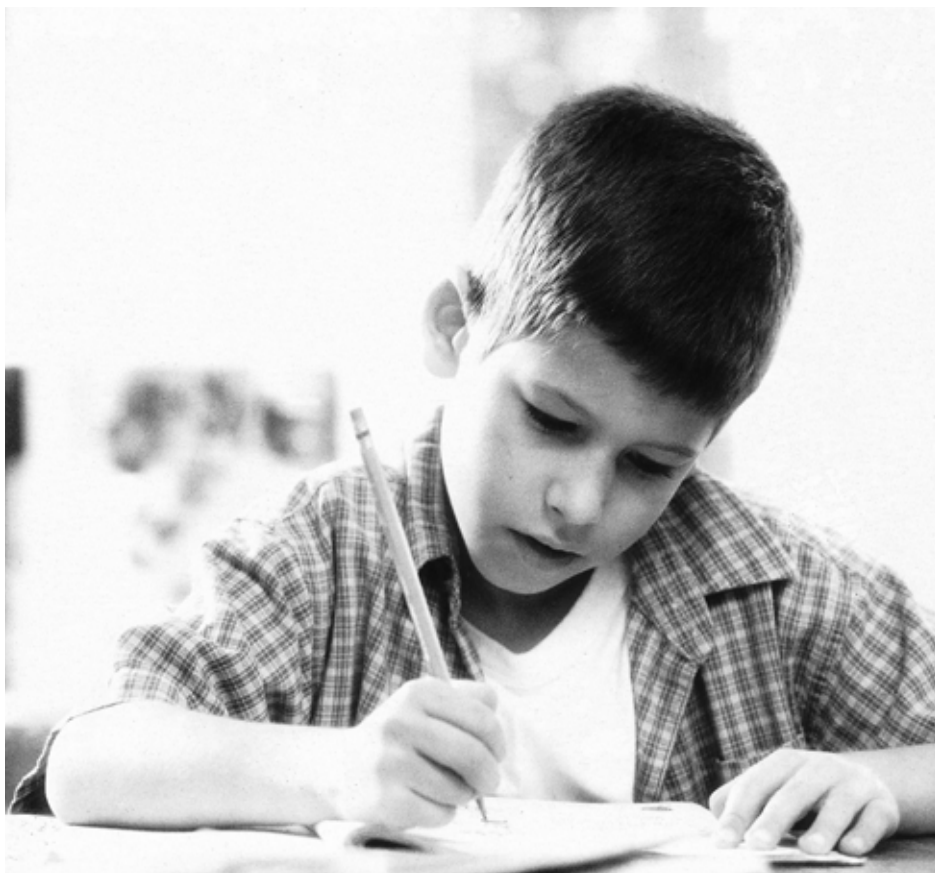
- Diagnostyki i interwencji w przypadkach podejrzenia wykorzystania seksualnego dzieci;
- Pomocy dzieciom wykorzystywanym seksualnie;
- Wsparcia dla rodzin, w których doszło do wykorzystania seksualnego;
- Pomocy nauczycielom, pedagogom i psychologom w sytuacjach podejrzenia wykorzystania (konsultacje).

W skład WSPD wchodzi:

- Poradnie psychologiczno-pedagogiczne i specjalistyczne z terenu Warszawy;
- Komitet Ochrony Praw Dziecka – tel. 22 626 94 19;
- Fundacja Mederi – tel. 22 815 76 03;
- Ośrodek Interwencji Kryzysowej – tel. 22 837 55 59;
- Centrum Pomocy Dzieciom „Mazowiecka” Fundacja Dzieci Nieczyje – tel. 22 61616 69;
- Pogotowie dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia” – tel. 22 668 70 00.

Współpraca interdyscyplinarna specjalistów w ramach Warszawskiej Sieci Pomocy dzieciom krzywdzonym ze szkołami i rodzinami wciąż się rozwija. Wspiera możliwość udzielania pomocy w bardzo trudnym obszarze. Uświadamia, jak trudno byłoby zająć się problemem przemocy samodzielnie, indywidualnie. Praca zespołowa to wspólna sprawa na rzecz dziecka i rodziny.

Im szybciej rozpozna się objawy krzywdzenia dziecka i rozpocznie się proces interwencji, tym szybciej istnieje szansa na wyleczenie lub zmniejszenie skutków traumatycznych doświadczeń. Ważnym elementem terapii, czynnikiem leczącym w problematyce przemocy, jest interwencja prawna i psychologiczna. Zgłoszenie nadużycia do odpowiednich instytucji (na Policję, Prokuraturę, do Sądu Rodzinnego) zabezpieczy dziecko, zmniejszy jego poczucie zagrożenia, wzmocni jego poczucie bezpieczeństwa i utwierdzi go w przekonaniu, że ujawniając problem, zrobiło dobrze. □

Bezpieczeństwo dziecka w kontekście procedury „Niebieskie Karty”

MŁ. ASP. JUSTYNA STANIK-RYBAK

WYDZIAŁ PREWENCJI KOMENDA WOJEWÓDZKA POLICJI Z SIEDZIBĄ W RADOMIU

W dniu 18 października 2011 roku weszła w życie unowocześniona procedura pod nazwą „Niebieskie Karty” wprowadzona rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 roku w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” (Dz. U. Nr 209, poz. 1245). Procedura przewiduje **współpracę instytucji** realizujących zadania dotyczące przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Wśród przedstawicieli podmiotów realizujących Procedurę „Niebieskie Karty” wskazany jest pracownik oświaty (dyrektor, nauczyciel – wychowawca, pedagog). Udział przedstawiciela oświaty w prowadzonej procedurze ma bardzo istotne znaczenie w przypadku, gdy w rodzinie dotkniętej przemocą wychowuje się dziecko. Wówczas przedstawiciel szkoły, do której przypisane jest dziecko dostarcza informacje i spostrzeżenia o funkcjonowaniu dziecka w jego środowisku szkolnym.

W każdym momencie trwania procedury „Niebieskie Karty” niezbędna jest troska o dobro małego

W każdym momencie trwania procedury „Niebieskie Karty” niezbędna jest troska o dobro małego, zapewnienie mu bezpieczeństwa i udzielanie wsparcia. Uczeń, z którym pedagog ma kontakt w codziennej pracy jest jednocześnie elementem jakiegoś systemu rodzinnego. Będąc dzieckiem, jest najsłabszym ogniwem w rodzinie, przez co najbardziej zależnym i narażonym na stosowanie przemocy ze strony dorosłych osób, które jednocześnie są jego najbliższymi osobami. Wszczynianie Procedury „Niebieskie Karty” jest reakcją instytucji w celu podjęcia

interdyscyplinarnej pomocy rodzinie w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie i zapewnienia bezpieczeństwa jej członków, nie ma natomiast na celu stwierdzenia czyjejs winy bądź jej braku, a tym bardziej ukarania sprawcy. Te działania zarezerwowane są jedynie dla policji, prokuratury i sądu i są niezależne od prowadzenia procedury „Niebieskie Karty”. Stwierdzając występowanie przemocy w rodzinie, ocenia się specyficzne cechy, które ją określają:

- **intencjonalność** – jako zamierzone działanie ukierunkowane na osobę krzywdzoną, ma na celu kontrolowanie jej i podporządkowanie, zmierza do osiągnięcia jakiegoś celu;
- **nierównowaga sił** – rozumiana jako wykorzystywanie przewagi siły, uniemożliwiająca samoobronę. Przewaga sił może polegać na przewadze siły fizycznej (np. w przemocy fizycznej), emocjonalnej

(np. w przemocy psychicznej), finansowej (np. w przemocy ekonomicznej), zależności (np. w sytuacji zaniedbania dzieci lub osób niepełnosprawnych i starszych);

- **wynika z działania człowieka** – działanie lub zaniechanie działań jest dokonywane przez jednego członka rodziny przeciwko pozostałym. Nawet jeśli kierowane jest na przedmioty, to jej ostatecznym celem jest uczynienie krzywdy konkretnej osobie lub grupie osób;
- **narusza prawa i dobra osobiste** – sprawca wykorzystuje przewagę siły, ogranicza podstawowe potrzeby niezbędne do prawidłowego funkcjonowania osoby krzywdzonej (fizjologiczne, bezpieczeństwa) oraz narusza podstawowe prawa osoby krzywdzonej (np. prawa do netykalności fizycznej, godności, szacunku);
- **powoduje cierpienie i ból** – sprawca naraża zdrowie i życie osoby krzywdzonej

fol. Archiwum MKO

a poważne szkody fizyczne, emocjonalne, doświadczanie bólu i cierpienia, które swoje konsekwencje mają również po ustaniu przemocy.

Definicja przemocy zawarta w ustawie o przeciwdziałaniu przemocy z dnia 29 lipca 2005 r. (Dz. U. Nr 180, poz. 1493 z późn. zm.) ma charakter ogólny i dotyczy szerokiego spektrum działań przemocowych. W praktyce przemoc możemy podzielić na: fizyczną, psychiczną, seksualną, ekonomiczną oraz zaniedbanie, które w szczególności odnosi się do **relacji rodzic – dziecko**. Charakteryzuje je niezaspokajanie podstawowych potrzeb fizycznych i emocjonalnych dziecka oraz brak zapewnienia właściwej uwagi i troski rodzicielskiej. Zaniedbaniem jest także niewywiązywanie się osób, które sprawują pieczę nad osobami zależnymi ze swoich obowiązków. Zaniedbaniem wobec dziecka jest nie tylko głodzenie, brak opieki i ciepła wobec niego, ale także np. nieprzywidywanie przez rodzica uwagi do realizowania przez dziecko obowiązków szkolnego. Okoliczności, w których dziecko opuszcza często zajęcia lekcyjne, stwarza różne problemy wychowawcze, jest wycofane w relacjach z rówieśnikami lub przejawia nasilone zachowań agresywnych powinno skłonić do wnikliwej obserwacji sytuacji ucznia przez wychowawcę i pedagoga oraz szczególnego zainteresowania przyczynami zaistniałej sytuacji dziecka. Fakt obserwowania „awantur domowych” w domu rodzinnym może być przyczyną stwarzania problemów wychowawczych przez dziecko i jest przesłanką do uznania, iż dziecko doznaje przemocy. Gdy osobami, co do których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie, są rodzice dziecka oraz gdy brak jest innych osób najbliższych (w rozumieniu art. 115 § 11 Kodeksu karnego), procedurę „Niebieskie Karty” można wszcząć w obecności pedagoga szkolnego, nauczyciela lub wychowawcy dziecka. To oni pełnią funkcję opiekuna faktycznego dziecka w czasie, gdy przebywa ono w szkole. Kiedy oboje rodzice krzywdzą dziecko, należy powiadomić o sytuacji wydział rodzinny i nieletnich sądu rejonowego. Dzięki temu działaniu zespół interdyscyplinarny może mieć pewność, że nastąpi wgląd w sytuację dziecka oraz jeśli sąd podejmie taką decyzję, może zostać wyznaczony opiekun prawny dziecka (inny niż krzywdzący rodzice). Informując sąd o sytuacji dziecka, warto także przekazać, iż została wszczęta procedura „Niebieskie Karty” oraz że sprawą rodziny zajmuje się zespół interdyscyplinarny/grupa robocza. Istotne jest, aby podejmując różne działania wobec dziecka, wyjaśniać mu, co się będzie działo. Zaufanie dzieci do dorosłych, które doświadczyły przemocy ze

strony najbliższych zostało już zawiedzione. Dlatego tak ważne jest, aby przedstawiciele służb, którzy pomagają dziecku, które im wstępnie zaufało i opowiedziało o swojej sytuacji, traktowali je w sposób podmiotowy, informowali o podejmowanych działaniach i wyjaśniali, na czym będą one polegać. Duże znaczenie mają zasady wypracowane wewnątrz danej placówki oświatowej. Zgodnie z rozporządzeniem działania wobec dziecka powinny być – w miarę możliwości – prowadzone w obecności psychologa. Jeśli szkoła ma możliwość zapewnienia takiego wsparcia, warto o nie zadbać.

Obowiązki przedstawiciela oświaty w ramach procedury:

- **udziela kompleksowych informacji o:**
  - możliwościach uzyskania pomocy, w szczególności psychologicznej, prawnej, socjalnej i pedagogicznej, oraz wsparcia, w tym o instytucjach i podmiotach świadczących specjalistyczną pomoc na rzecz osób dotkniętych przemocą w rodzinie,
  - możliwościach podjęcia dalszych działań mających na celu poprawę sytuacji osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie;
- **organizuje niezwłocznie dostęp do pomocy medycznej**, jeżeli wymaga tego stan zdrowia osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie;
- **może prowadzić rozmowy ze sprawcami przemocy na temat konsekwencji stosowania przemocy w rodzinie** oraz informuje te osoby o możliwościach podjęcia leczenia lub terapii i udziale w programach oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie;
- **diagnozuje sytuację i potrzeby osoby**, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, **w tym w szczególności wobec dzieci;**
- **udziela kompleksowych informacji (...) o możliwościach pomocy psychologicznej, prawnej, socjalnej i pedagogicznej oraz wsparcia rodzinie, w tym o formach pomocy dzieciom świadczonych przez instytucje i podmioty w zakresie specjalistycznej pomocy na rzecz osób dotkniętych przemocą w rodzinie.**

Przedstawiciel oświaty w ramach procedury:

- **przeprowadza rozmowę z uczniem:** buduje relację opartą na zaufaniu, wyjaśnia że bicie dzieci to łamanie prawa i poważna sprawa, która wymaga pomocy innych, zaufanych osób, np. lekarza lub pedagoga/psychologa szkolnego. Informuje rów-

nież o konieczności kontaktu z rodzicami, gwarantując dziecku bezpieczeństwo.

- **nawiązuje kontakt z rodzicami** (jednym z rodziców), informuje o stanie dziecka, np. o konieczności przebadania dziecka przez lekarza oraz o konsekwencjach prawnych stosowania przemocy wobec córki/syna.
- **wypełnia „Niebieską Kartę – Część A”**, wszczynając tym samym procedurę „Niebieskiej Karty”.
- **bierze czynny udział w pracach zespołu interdyscyplinarnego/grupy roboczej**, monitoruje sytuację dziecka i rodziny,
- **składa zawiadomienie o podejrzeniu przestępstwa do Policji, Prokuratury lub wniosek o wgląd w sytuację rodziny do Sądu Rodzinnego i Nieletnich.**

Z ustaleń Najwyższej Izby Kontroli¹ wynika, że ponad 90% „Niebieskich Kart” jest wypełniana przez policję a pozostałe przez pomoc społeczną, natomiast do wyjątku należą procedury wszczynane przez przedstawicieli oświaty i ochrony zdrowia.

W objętych kontrolą jednostkach:

- 92,4% – zostały założone przez policję,
- 6,6% – przez pracowników socjalnych OPS,
- 0,7% – przez pracowników oświaty,
- 0,3% – przez przedstawicieli służby zdrowia.

Zaprezentowane dane wskazują na konieczność zaktywizowania przedstawicieli oświaty w procesie przeciwdziałania przemocy w rodzinie i wszczynanie procedury „Niebieskich Kart” wobec rodzin dotkniętych przemocą, mając na uwadze dobro małoletnich wychowujących się w rodzinach, w których dochodzi do aktów przemocy.

Warto mieć na uwadze także, iż zdarzają się sytuacje, w których małżonkowie lub partnerzy próbują wykorzystać procedurę „Niebieskie Karty” do innych celów, niekoniecznie związanych z przemocą czy bezpieczeństwem, np. w sprawach majątkowych czy rozwodowych. Dlatego tak ważne jest wnikliwe rozpoznanie sytuacji danej rodziny oraz rzetelna diagnoza, które prawidłowo przeprowadzone zwiększą prawdopodobieństwo podjęcia najbardziej adekwatnych działań. Skuteczna pomoc rodzinie dotkniętej przemocą może być w pełni osiągnięta, wówczas gdy do współpracy w realizację procedury „Niebieskie Karty” włączą się także przedstawiciele szkół, placówek oświatowych, którzy odgrywają istotną rolę w procesie dorastania młodego pokolenia, także tego zmagającego się z przemocą w domu rodzinnym. □

¹ Informacja o wynikach kontroli NIK przeciwdziałanie przemocy w rodzinie przez administrację publiczną KPS-4101-04-00/2013 Nr ewid.143/2013/P/12/107/KPS

PRAWA DZIECKA, PRAWA UCZNIA W PRAKTYCE SZKOLNEJ

KRYSTYNA MUCHA

DYREKTOR WYDZIAŁU KSZTAŁCENIA OGÓLNEGO KURATORIUM OŚWIATY W WARSZAWIE

Art. 3 Konwencji o prawach dziecka określa, że „we wszystkich działaniach dotyczących dzieci, podejmowanych przez publiczne lub prywatne instytucje opieki społecznej, sądy, władze administracyjne lub ciała ustawodawcze, sprawą nadrzędną będzie najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka”.

Badania społeczne i doniesienia medialne wskazują na liczne przypadki łamania praw dziecka w szkole. Jakże zatem pozytywne rozwiązania i dobre praktyki należy wdrażać, aby zapewnić przestrzeganie praw ucznia w szkołach?

W prezentowanych zagadnieniach przyjęto definicję „praw ucznia” zaproponowaną przez Elżbietę Czyż (Helsińska Fundacja Praw Człowieka):

„Mówiąc o prawach ucznia mamy na myśli podstawowe prawa człowieka reali-

zowane na gruncie konkretnej rzeczywistości szkolnej. Pamiętajmy przy tym, że uczniowie to zarówno osoby niepełnoletnie, czyli zgodnie z prawem dzieci, nie mające pełnej zdolności do czynności prawnych, jak też osoby dorosłe, prawnie odpowiedzialne za własne czyny i decyzje.”¹

Problematyka praw ucznia w szkole w niniejszej publikacji jest analizowana z uwzględnieniem wertykalnej relacji uczeń – państwo, przy czym „państwo” rozumiane jako władze szkolne, czyli dyrektor szkoły, nauczyciele, inni pracownicy szkoły.

Z punktu widzenia Konwencji o prawach dziecka² oraz art. 55 ustawy o syste-

mie oświaty³ istotnym wydaje się omówienie praw ucznia w kontekście:

- prawa wewnętrznego szkoły,
- kultury organizacyjnej szkoły,
- kompetencji zawodowych kadry pedagogicznej.

Prawo wewnętrzne szkoły a prawa ucznia

Statut szkoły jest najważniejszym dokumentem stanowiącym główne źródło prawa wewnętrznego w szkole. Prawidłowo zredagowany statut, zgodny z przepisami prawa powszechnie obowiązującego, gwarantuje uczniowi, m. in.: prawo do znajomości swoich praw (art. 29 pkt. b, 42 Konwencji o prawach dziecka), prawo do informacji (art. 17, 29 ww. konwencji), równe traktowanie wobec prawa szkolnego (art. 2 konwencji) oraz możliwość dochodzenia swoich praw poprzez prawa proceduralne (art. 2, 4 cyt. konwencji).

Statut szkoły jest najważniejszym dokumentem stanowiącym główne źródło prawa wewnętrznego w szkole

Zgodnie z przepisami rozporządzenia MEN w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół⁴ statut powinien zawierać prawa ucznia z uwzględnieniem w szczególności praw zawartych w Konwencji o prawach dziecka. W praktyce oznacza to sporządzenie

¹ Czyż E., Prawa ucznia w szkole, raport z badań, opracowanie Helsińska Fundacja Praw Człowieka http://www.bezprzedzen.org/doe/Prawa_ucznia_w_szkole_HFPCz.pdf

² Konwencja o prawach dziecka, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. (Dz. U. 1991 Nr 120 poz. 526)

³ Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572 z późn. zm.)

⁴ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 r. w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół (Dz. U. z 2001 r. Nr 61, poz. 624 z późn. zm.)

fot. Archiwum MKO

katalogu praw zawierających podstawowe prawa człowieka, np. prawo do informacji, prawa ucznia wynikające z przepisów prawa oświatowego, np. prawo do uzasadnienia oceny, a także uprawnienia ucznia przyjęte w danej szkole, np. „dzień bez ocen”, „szczęśliwy numer”.

Jasne, jednoznaczne i czytelne zapisy statutu sprawiają, że może być on znany wszystkim podmiotom szkoły, w szczególności uczniom. Dokument ten musi być łatwo dostępny np. poprzez stronę internetową szkoły, a nie jak to często jest praktykowane wyłącznie w sekretariacie szkoły, bibliotece lub czytelnicy szkolnej. Wychowawca powinien omówić z uczniami podczas zajęć lekcyjnych statut szkoły, jego strukturę, zasady korzystania. Dobrą praktyką jest zastosowanie aktywizujących metod nauczania przy zapoznawaniu uczniów ze statutem podczas np. godzin z wychowawcą. Znajomość statutu szkoły przez uczniów, rodziców i nauczycieli pozwala uporządkować całość funkcjonowania szkoły i stanowi jednocześnie element respektowania prawa do informacji. Gwarancją realizacji prawa do znajomości swoich praw jest zapoznanie uczniów z katalogiem praw zawartych w statucie oraz realizacja treści programowych informujących o prawach człowieka podczas zajęć edukacyjnych i godzin z wychowawcą.

Istotą przysługujących uczniowi praw jest możliwość ich roszczenia. Służą temu prawa proceduralne. Statuty szkół, poza procedurami wynikającymi z procesu oceniania, klasyfikowania i promowania, obligatoryjnie winny zawierać następujące pro-

cedury: tryb składania skarg w przypadku naruszenia praw ucznia, tryb odwołania się od kary oraz tryb rozstrzygania sporów pomiędzy organami szkoły. Jednolite, znane wszystkim procedury ułatwiają uczniowi dochodzenie swoich praw, a także upraszczają tzw. władzy szkolnej (dyrektorowi, wychowawcy) zajęcie stanowiska wobec zgłoszonych roszczeń. Godnym polecenia jest uzgodnienie procedur z samorządem uczniowskim oraz radą rodziców pod względem ich funkcjonalności oraz równego traktowania uczniów. Przyjęte procedury zapewniające możliwość dochodzenia swoich praw przez uczniów warto wzbogacać o inne, np. odwołanie od stanowiska nauczyciela, wychowawcy, dyrektora czy rozstrzygnięcie sporów uczeń – nauczyciel.

Statut szkoły zawiera uregulowania dotyczące oceniania wewnątrzszkolnego, które muszą być zgodne z rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej.⁵ Dla uczniów i rodziców ta część statutu jest szczególnie istotna, bowiem jest kluczem do ustalania ocen klasyfikacyjnych. Konstrukcja poprawnie opisanych warunków i zasad oceniania wewnątrzszkolnego uwzględnia zarówno przepisy powszechnie obowiązujące, jak i autonomiczne ustalenia szkół. Aby przestrzegać prawa uczniów do informacji, do znajomości swoich praw, praw proceduralnych, prawa do równego traktowania (odbieranego przez uczniów jako poczu-

cie sprawiedliwości), zasady oceniania wewnątrzszkolnego muszą być w całości powszechnie dostępne.

W obszarze oceniania przestrzegane są prawa ucznia w szkole, jeżeli w szczególności:

- nauczyciel sformułował wymagania edukacyjne niezbędne do uzyskania poszczególnych śródrocznych i rocznych ocen klasyfikacyjnych z obowiązkowych i dodatkowych zajęć edukacyjnych na podstawie realizowanego programu nauczania a wychowawca kryteria ocen zachowania oraz poinformował o nich na początku roku szkolnego uczniów i ich rodziców;
- ustalono warunki i tryb uzyskania wyższych niż przewidywane rocznych ocen klasyfikacyjnych z obowiązkowych i dodatkowych zajęć edukacyjnych oraz rocznej oceny klasyfikacyjnej zachowania;
- oceny są uzasadniane i jawne dla ucznia i jego rodziców;
- oceny ustala uprawniona osoba, czyli nauczyciel przedmiotu bądź wychowawca w przypadku oceny zachowania;
- istnieje możliwość łatwego wglądu do prac klasowych;
- przestrzegane są zasady i formy sprawdzania wiedzy uczniów, czyli np. są przestrzegane terminy powiadamiania o pracach klasowych i ich wyniku, liczba sprawdzianów w tygodniu;
- stosowana jest indywidualizacja pracy z uczniem na obowiązkowych i dodatkowych zajęciach edukacyjnych, odpowiednio do potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz jego możliwości psychofizycznych (oczywiście do indywidualizacji

⁵ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (Dz. U. z 2007 r. Nr 83, poz. 562 z późn. zm.)

eji w procesie edukacyjnym uczeń nie musi posiadać ani opinii ani orzeczenia poradni psychologiczno – pedagogicznej);

- nauczyciele sformułowali wymagania edukacyjne dostosowane do zaleceń zawartych w opiniach i orzeczeniach poradni psychologiczno-pedagogicznej;
- ocena zachowania nie ma wpływu na ocenę z przedmiotu (np. ocena aktywności i zaangażowania ucznia w konkursy nie powinna mieć wpływu na ocenę z matematyki);
- wszyscy nauczyciele stosują znaną uczniom i rodzicom jednolitą skalę ocen bieżących przyjętą w statucie;
- respektowane są procedury egzaminu klasyfikacyjnego, poprawkowego, sprawdzianu po uwzględnionych zastrzeżeniach przez dyrektora (czyli poinformowano zainteresowanych o terminach, zachowane są terminy, składy komisji, dokumentacja, wymagania edukacyjne, którym uczeń ma sprostać, mają swoje źródło w realizowanym przez nauczyciela programie nauczania);
- warunki i zasady oceniania są jednakowe w szkole i transparentne – uczeń zna oczekiwania nauczycieli, nie jest zaskakiwany nowymi wymaganiami na każdej lekcji, a ocena spełnia rolę motywującą, informacyjną i diagnozującą.

Statut szkoły wyznacza również zadania i obowiązki dyrektora szkoły, nauczycieli, w tym zadania związane z zapewnieniem bezpieczeństwa uczniom. Powinien zawierać zasady korzystania z telefonów komórkowych oraz innych urządzeń elektronicznych. Zatem zapisy statutu mogą w istotny sposób wpłynąć na stan bezpieczeństwa uczniów, w tym ochronę przed przemocą fizyczną i psychiczną.

Omówione zagadnienia potwierdzają, że statut szkoły ma kluczowe znaczenie w zakresie tworzenia warunków dla przestrzegania praw ucznia w szkole.

Istotne znaczenie również w zakresie ochrony przed przemocą, a także równym traktowaniem wobec prawa, ochroną godności dziecka są programy wychowawcze i profilaktyki realizowane w szkołach.⁶

Kultura organizacyjna szkoły a prawa ucznia

Dzieci i młodzież w szczególności powinny funkcjonować w środowisku uporządkowanym, przewidywalnym, w którym nawet spontaniczność jest zaplanowana, aby była bezpieczna.

Szkoła jest szczególnym typem organizacji społecznej, która jest niezbędna społeczeń-

stwu do realizacji jego edukacyjnych celów. Jest sformalizowaną organizacją charakteryzującą się konkretnymi parametrami, które wyróżniają ją spośród innych organizacji. Kultura organizacyjna szkoły jest spójna, jeśli dyrektor, nauczyciele, personel techniczny, uczniowie i rodzice identyfikują się z założeniami, wartościami i normami.

Koherentność kultury organizacyjnej sprzyja realizacji praw ucznia. Dotyczy to w szczególności przestrzegania m. in. takich praw, jak: prawo do informacji, ochrona przed przemocą, prawo do wypoczynku, prawo do prywatności, wolności sumienia i wyznania, prawo do uznania i zachowania tożsamości narodowej i etnicznej, prawo do nauki.

Jeżeli wszystkie podmioty szkoły godzą się na przyjęte ustalenia, reguły, dyscyplinę, programy, prawa ucznia są respektowane w sposób naturalny. Praktyka szkolna wskazuje, że sprawdzają się tzw. rozwiązania systemowe. Przykładem takiego rozwiązania jest system przepływu informacji w szkole, który gwarantuje szybką i skuteczną komunikację uczniów, rodziców, nauczycieli, np. poprzez wewnętrzną sieć informatyczną, dziennik elektroniczny, radiowęzeł. Inne rozwiązania systemowe dotyczą organizacji pomocy psychologiczno – pedagogicznej w szkole zapewniającej skuteczną diagnozę potrzeb każdego ucznia, odpowiednie wspomaganie we współpracy z rodzicami i instytucjami wspierającymi dziecko i rodzinę, modyfikację działań adekwatnie do rozwoju dziecka.

Kolejnym przykładem kultury organizacyjnej jest zapewnienie higieny pracy umysłowej uczniom, wpływającej na optymalne wykorzystanie czasu nauki i czasu wolnego. Innym ważnym jej elementem jest efektywnie zaplanowany i sprawowany nadzór pedagogiczny dyrektora w stosunku do nauczycieli. Zapewnia on rytmiczną realizację treści programowych w ustalonych terminach, które nie angażują uczniów w czasie przeznaczonym na wypoczynek, a także wpływa na wysoką jakość pracy nauczycieli, zadowalające efekty nauczania i wychowania, w tym kształtowanie pozytywnych relacji nauczyciel – uczeń.

Gwarancją zachowania prywatności ucznia jest szacunek dla przestrzegania prawa w zakresie ochrony danych osobowych, w tym w szczególności wrażliwych danych o sytuacji rodzinnej, bytowej, zdrowotnej ucznia. Warto również podkreślić znaczenie rozwiązań organizacyjnych zapewniających uczniom wolność sumienia i wyznania. Należy pamiętać o przepisach, które określają zasady organizacji zajęć etyki i religii różnych kościołów i wyznań, a także zasady organizacji zajęć edukacyj-

nych dla uczniów mniejszości narodowych i etnicznych, uczniów cudzoziemców. Działalność samorządu uczniowskiego jest formą realizacji prawa do zrzeszania się. Warunki dla pracy samorządu są istotnym kryterium kultury organizacyjnej szkoły.

Wysoka kultura organizacyjna szkoły wskazuje społeczności szkolnej, jak członkowie organizacji mają postępować, jak oceniać zdarzenia i procesy przebiegające na terenie szkoły czy w związku ze szkołą, determinuje sposób odczuwania zdarzeń szkolnych, oddziałuje na rezultaty pracy dydaktyczno-wychowawczej, służy nabywaniu przez wszystkie podmioty poczucia tożsamości oraz identyfikacji ze szkołą.

Takie oddziaływanie warunkuje tworzenie się środowiska szkoły, w którym następuje internalizacja przyjętych reguł korzystna dla poszanowania praw ucznia.

Kompetencje zawodowe kadry pedagogicznej a prawa ucznia

Prawa ucznia są obszarem, który w sposób szczególnie wrażliwy reaguje na kompetencje kadry pedagogicznej.

Praktyka szkolna wskazuje, że umiejętność pracy w wielokulturowej i zróżnicowanej społecznie klasie implikuje przestrzeganie prawa ucznia do równego traktowania, ochronę przed przemocą czy wolność sumienia i wyznania. Ochronie prywatności uczniów sprzyja umiejętność dostrzegania i rozwiązywania problemów przez nauczycieli.

Kompetencje kadry związane z kształtowaniem postaw uczniowskich umożliwiają rozwój potencjału każdego ucznia, a tym samym poszanowanie jego odrębności i godności. Wiedza nauczycieli dotycząca rozwoju człowieka, w szczególności psychologii rozwojowej dzieci i młodzieży ma wpływ na kształtowanie pozytywnych relacji nauczyciel – uczeń opartych na poszanowaniu wolności słowa, wolności od poniżającego traktowania i karania.

Umiejętność wykształcenia u uczniów postawy obywatelskiej i społecznej stwarza przestrzeń dla realizacji prawa ucznia do zrzeszania się.

Wiedza nauczycieli o istocie praw i wolności człowieka, ich ograniczeniach w demokratycznym państwie prawa, a także mechanizmach ochrony praw człowieka w systemach międzynarodowych i krajowych może w istotny sposób oddziaływać na proces przestrzegania i upowszechniania praw człowieka w szkole.

Opisane rozwiązania służące przestrzeganiu praw ucznia w szkole dają nadzieję, że „ilość popełnionych błędów i krzywd” wobec dziecka w polskiej szkole będzie mniejsza. □

⁶ Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, op. cit., art. 54.

Równe traktowanie standardem dobrej szkoły

Fundacja na rzecz
Różnorodności
Społecznej

DR EWA POGORZAŁA

FUNDACJA NA RZECZ RÓŻNORODNOŚCI SPOŁECZNEJ, INSTYTUT NAUK SPOŁECZNYCH PAŃSTWOWA WYŻSZA SZKOŁA ZAWODOWA IM. SZYMONA SZYMONOWICA W ZAMOŚCIU

Równe traktowanie standardem dobrej szkoły – tak można sparafrazować tytuły projektów realizowanych przez Biuro Pełnomocznika Rządu do spraw Równego Traktowania w kontekście wprowadzania problematyki edukacji antydyskryminacyjnej i równego traktowania w szkołach. W 2014 r. realizowany był projekt „Równe traktowanie standardem dobrego rządzenia w regionach”. W ramach tego projektu przedstawiciele i przedstawicielki środowiska oświatowego (kuratoriów, szkół i placówek) mieli okazję wziąć udział w szkoleniach poświęconych problematyce równego traktowania.

W ostatnim czasie obserwujemy intensyfikację działań na rzecz uwzględnienia tej problematyki w pracy szkół. Przypomnijmy, iż został przyjęty Krajowy Program Działań na rzecz Równego Traktowania na lata 2013 – 2016. W czerwcu 2013 r. weszło w ży-

cie rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 10 maja 2013 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie nadzoru pedagogicznego (Dz.U. 2013 poz. 560). Wśród wymagań dla szkół i placówek wskazuje ono, iż odpowiednio przedszkole, szkoła lub placówka wspomaga rozwój dzieci i uczniów, z uwzględnieniem ich indywidualnej sytuacji, a w szczególności w przedszkolu są realizowane działania antydyskryminacyjne obejmujące całą społeczność przedszkola, szkoły czy placówki.

Cenne jest podejmowanie przez szkoły i placówki współpracy z organizacjami pozarządowymi specjalizującymi się w obszarze równego traktowania. Koalicja na rzecz Edukacji Antydyskryminacyjnej skupia obecnie 50 organizacji i podmiotów działających w obszarze równego traktowania. Koalicja podejmuje działania na rzecz

wprowadzenia edukacji antydyskryminacyjnej do systemu edukacji formalnej w Polsce, w tym między innymi działania rzecznicze w Ministerstwie Edukacji Narodowej. Według zapowiedzi MEN-u problematyka ta zostanie uwzględniona w ramach programu dotyczącego przeciwdziałania przemocy w szkołach.

Dobłą praktyką jest opracowywanie szkolnych kodeksów równego traktowania. Fundacja na rzecz Różnorodności Społecznej rozpoczęła we wrześniu przygotowania do cyklu warsztatów dla szkół, których celem jest wsparcie szkół w opracowaniu i wdrożeniu szkolnych Kodeksów Równego Traktowania. W dniach 3-4 października odbył się warsztat dla dyrekcji wybranych szkół w Centrum Szkoleniowym Ośrodka Rozwoju Edukacji w Sulejówku, a następnie każda z nich weźmie udział w warsztatach i konsultacjach dla kadry pedagogicznej. Wsparcia dla idei Kodeksów Równego Traktowania udzieliła Rzeczniczka Praw Obywatelskich, prof. Irena Lipowicz, oraz Pełnomoczniczka do Spraw Równego Traktowania – prof. Małgorzata Fuszara, obejmując cykl honorowym patronatem.

Oczywiście działania prorównościowe powinny być obecne w szkołach nie tylko od przyszłowiego „święta”. Można zorganizować wydarzenia w szczególny sposób dedykowane problematyce równego traktowania i niedyskryminacji. Okazją mogą stać się obchody Międzynarodowego Dnia Praw Człowieka (10 grudnia), Tygodnia Edukacji Globalnej (listopad) czy kampania „16 Dni Akcji Przeciwdziałania Przemocy ze względu na Płeć” (25.11-10.12). Propozycje działań znaleźć można w publikacji „Kalendarium Praw Człowieka – edukacja i działania”. *Kalendarz ten został wydany w ramach projektu „Nikt nie rodzi się z uprzedzeniami - edycja IV”, realizowanego przez Fundację Autonomia.* □

O kształceniu zawodowym

**Wywiad z Tadeuszem Sławeckim
Sekretarzem Stanu w Ministerstwie
Edukacji Narodowej**

Kiedy Pana zdaniem reforma przyniesie widoczny efekt w postaci większego zainteresowania absolwentów gimnazjów szkolnictwem zawodowym?

Wzrost zainteresowania nauką w szkołach prowadzących kształcenie zawodowe już obserwujemy. W roku szkolnym 2011/2012, więc ostatnim roku przed rozpoczęciem reformy, naukę w technikach i zasadniczych szkołach zawodowych podjęło 53,16% absolwentów gimnazjów, w roku szkolnym 2013/2014 ten odsetek wyniósł już 55,57%. Wzrost o ponad 2% w sytuacji niżu demograficznego to bardzo dużo. Dane dotyczące roku szkolnego 2014/2015 nie są jeszcze dostępne, ale z sygnałów, jakie do mnie docierają, wiem, że były w tym roku szkoły zawodowe, w których na jedno miejsce było 2-3 chętnych. Również zainteresowanie nową formą kształcenia zawodowego wprowadzoną od 1 września 2012 r., czyli kwalifikacyjnymi kursami zawodowymi – we wrześniu 2012 r. w kursach uczestniczyło 14.591 osób, natomiast wg stanu na dzień 30 czerwca 2014 r. uczestnikami kursów było już 41.490 osób. Prawie trzykrotnie więcej – po dwóch zaledwie latach funkcjonowania tej formy kształcenia. Zmiany, które wprowadzamy, mają charakter ewolucyjny, więc efekty reformy będziemy mogli w pełni ocenić dopiero po zakończeniu pełnego cyklu realizacji nowej podstawy programowej. Myślę jednak, że przywołane przeze mnie liczby pokazują pozytywne efekty wprowadzonych zmian, które już można zaobserwować.

Jak sprawdza się doradztwo zawodowe na poziomie gimnazjów?

Wybór właściwej, odpowiadającej predyspozycjom ucznia ścieżki edukacyjnej ma kluczowy wpływ na późniejsze funkcjonowanie młodego człowieka na rynku pracy, dlatego też obowiązek realizacji zadań z zakresu doradztwa edukacyjno-zawodowego został nałożony na wszystkie gimnazja. W przypadku braku doradcy zawodowego w szkole lub placówce jej dyrektor ma obowiązek wyznaczyć osobę planującą i realizującą zadania z zakresu doradztwa edukacyjno-zawodowego. Zadania te mogą zatem realizować zarówno wykwalifikowani doradcy zawodowi, jak również nauczyciele i inni specjaliści, zwłaszcza pedagogzy i psycholodzy. W praktyce bywa z tym różnie. Przede wszystkim osoby realizujące w gimnazjum zadania z zakresu doradztwa zawodowego nie zawsze są w pełni do tego przygotowane, często potrzebują wsparcia w elementarnych kwestiach, nie wiedzą na przykład, że przygotowane zostały dla nich narzędzia, z których mogą korzystać w swojej codziennej pracy. Dlatego też w ramach projektu „Edukacja dla pracy”, realizowanego przez Krajowy Ośrodek Wsparcia Edukacji Zawodowej i Ustawicznej, od

października tego roku do czerwca roku przyszłego zostanie przeszkolonych w tym zakresie 18 000 osób – po trzy osoby z każdego gimnazjum w kraju, z uwzględnieniem osób wyznaczonych przez dyrektora szkoły do realizacji zadań z zakresu doradztwa zawodowego. Uczestnicy tych szkoleń otrzymają fachową wiedzę, jak prowadzić w szkole doradztwo zawodowe, ale także jakie są już dostępne narzędzia, które pomogą im w ich pracy i gdzie je można znaleźć. Ponadto do końca tego roku do wszystkich gimnazjów zostanie przekazane vademecum doradztwa zawodowego, które także będzie służyć pomocą osobom prowadzącym w szkole doradztwo zawodowe. Dodatkowo w rekomendacjach dotyczących realizacji działań w nowej perspektywie finansowej 2014-2020 przekazanych przez Ministerstwo Edukacji Narodowej do regionów określono, iż działania podejmowane w obszarze doradztwa zawodowego powinny obejmować wsparcie metodyczne osób realizujących zadania z zakresu doradztwa zawodowego w szkołach i placówkach systemu oświaty, w tym poprzez organizację studiów podyplomowych z zakresu doradztwa zawodowego dla osób nieposiadających kwalifikacji z tego zakresu.

Aby młodzi ludzie mogli odpowiednio zaplanować swoją ścieżkę edukacyjno-zawodową niezbędna jest im wiedza o szkołach i zawodach, w których mogą się kształcić. Żeby im dostarczyć tej wiedzy we wspomnianym już projekcie „Eurodoradztwo Polska” opracowano „*Informator o zawodach szkolnictwa zawodowego*”, zawierający krótkie opisy zawodów oraz ścieżek edukacyjnych, które pozwalają je zdobyć. Ponadto, aby możliwe było kompleksowe przygotowanie uczniów do podejmowania decyzji zawodowych oraz zdobycia wiedzy o tym, jak radzić sobie w współczesnym rynku pracy, w projekcie tym opracowano i opublikowano materiały dla nauczycieli gimnazjów przygotowujące ich do przeprowadzenia zajęć z uczniami nt. budowania ścieżki edukacyjnej i zawodowej „Rozwijam skrzydła – poradnik metodyczny dla wychowawców gimnazjum w zakresie doradztwa zawodowego”. W projekcie powstały także filmy animowane, e-gazetki i e-lekcje dla uczniów dotyczące planowania kariery zawodowej oraz broszura informacyjna dla rodziców. Mam więc nadzieję, że sytuacja doradztwa zawodowego w gimnazjach będzie niebawem znacznie lepsza.

Obserwujemy niedobór specjalistów do nauki przedmiotów zawodowych. Jak ocenia Pan funkcjonujące rozwiązania systemowe w tym zakresie?

Zgodnie z obowiązującymi przepisami dyrektor szkoły może do prowadzenia zajęć z przedmiotów zawodowych zatrudnić, w porozumieniu z organem prowadzącym szkołę, specjalistę, który nie jest nauczycielem,

ale fachowcem w danym zawodzie. Co więcej, pensja takiego specjalisty może wynosić tyle, ile pensja nauczyciela dyplomowanego. Dyrektorzy szkół mają więc narzędzie pozyskiwania do nauczania przedmiotów zawodowych ludzi, którzy są praktykami w danym zawodzie. Jednak jak wynika z danych z Systemu Informacji Oświatowej – rzadko z niego korzystają. Podczas spotkań z dyrektorami szkół, kiedy słyszę, że mają problemy z pozyskaniem nauczycieli-zawodowców, przypominam im o tych możliwościach, które dają im obowiązujące przepisy. Na zapewnienie szkołom zawodowym dopływu kadry nauczycieli przedmiotów zawodowych przeznaczyliśmy też środki w nowej perspektywie finansowej na lata 2014-2020. Ze środków, które pozostają w dyspozycji marszałków województw można będzie sfinansować m. in. uruchomienie studiów podyplomowych dla nauczycieli przedmiotów zawodowych, staże i praktyki dla nauczycieli w przedsiębiorstwach. Jednym z priorytetowych działań w ramach regionalnych programów operacyjnych będzie organizacja studiów podyplomowych przygotowujących do wykonywania zawodu nauczyciela kształcenia zawodowego w zawodach nowo wprowadzonych do klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego, na które występuje deficyt na regionalnym rynku pracy oraz braki kadrowe wśród nauczycieli kształcenia zawodowego. W zależności od zdiagnozowanych w regionie potrzeb studia podyplomowe lub inne formy doskonalenia będą mogły także usprawnić przepływ kadr z gospodarki do edukacji, oferując możliwość przygotowania do wykonywania zawodu nauczyciela osobom czynnym zawodowo.

Jak ocenia Pan przygotowanie szkół w kontekście proponowanych kierunków kształcenia zawodowego oraz bazy dydaktycznej, niezbędnej do dobrego przygotowania przyszłych fachowców?

Proponowane przez szkoły kierunki kształcenia nie zawsze odpowiadają potrzebom rynku pracy. Dlatego, zgodnie z obowiązującymi przepisami, uruchomienie kształcenia w nowym zawodzie wymaga dziś opinii powiatowej i wojewódzkiej rady zatrudnienia, tak by oferta szkół zawodowych odpowiadała rzeczywistemu zapotrzebowaniu na konkretnych fachowców nie tylko w najbliższej okolicy szkoły, ale także w całym regionie. Trzeba przyznać, że coraz częściej szkoły zawodowe swoją ofertę dostosowują nie tylko do aktualnej sytuacji w danym powiecie, ale patrzą szerzej, biorąc pod uwagę plany rozwoju danego regionu. I to jest tendencja pozytywna. A co do wyposażenia – z tym bywa różnie. Są szkoły świetnie wyposażone i są takie, które w warsztatach mają np. obrabiarki z lat siedemdziesiątych. Nabycie przez absolwentów szkół zawodowych umiejętności praktycz-

nych, odpowiadających potrzebom pracodawców, bez wątpienia wymaga zapewnienia dostępu do infrastruktury zapewniającej praktyczną naukę zawodu w warunkach uwzględniających technologie współcześnie wykorzystywane w firmach, działających na krajowym i lokalnych rynkach pracy. Jednakże z uwagi na dynamikę procesów modernizacyjnych i restrukturyzacyjnych w gospodarce, nie wydaje się realnie możliwe wyposażenie i systematyczne doposażanie każdej szkoły w nowoczesne zaplecze do prowadzenia zajęć praktycznych w rzeczywistych warunkach pracy. Z tego też względu najbardziej pożądanym kierunkiem działań w zakresie praktycznego kształcenia zawodowego jest współpraca szkół z pracodawcami. W innym wypadku szkoły zawsze będą skazane na opóźnienie technologiczne. Niezależnie od tego unowocześnienie szkolnych pracowni i warsztatów nadal pozostaje sprawą istotną. Z tego też względu znaczące środki na ten cel przewidziano w ramach nowej perspektywy finansowej na lata 2014-2020. Zaplanowane działania m. in. doposażenie szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe w sprzęt i materiały niezbędne do realizacji kształcenia w zawodach. W latach 2014-2020 przewidziana jest realizacja projektów o charakterze regionalnym zwiększających dostęp do nowoczesnych technologii i wyposażenia. Znaczne środki przewidywane na wsparcie dla regionów z przeznaczeniem na tworzenie w szkołach i placówkach warunków zbliżonych do rzeczywistego środowiska pracy zawodowej, powinny zapewnić odpowiednie warunki kształcenia.

Efektywność i rozwój szkolnictwa zawodowego są uzależnione od współpracy z pracodawcami i przedsiębiorcami. Jak zachęcić pracodawców do współpracy?

Pracodawcy coraz chętniej włączają się w proces kształcenia zawodowego – zarówno w realizację praktycznej nauki zawodu, jak i w egzaminowanie. Rozumieją, że w ten sposób zyskują wpływ na przygotowanie takiego pracownika, którego oczekują. Uczestniczą w licznych spotkaniach z pracodawcami, z przedsiębiorcami i często słyszę z ich strony deklaracje współpracy. I co ważne – na deklaracjach się nie kończy. Bo po nich przychodzą konkretne działania – podpisanie porozumienia ze szkołą, wskazanie osób, które mogą być egzaminatorami na egzaminie zawodowym, udostępnienie miejsca na przeprowadzenie egzaminu w rzeczywistych warunkach pracy. Chcielibyśmy jednak, by współpraca pracodawców ze szkołami stała się zjawiskiem powszechnym. Dlatego też w nowej perspektywie finansowej na lata 2014-2020 zaplanowaliśmy środki na rozwój tej współpracy na różnych poziomach – od aktualizacji podstawy programowej kształcenia w zawodach na poziomie centralnym, do organizacji staży i praktyk na poziomie konkretnej szkoły. □

Na pomoc uczniom...!

EMILIA WOJDYŁA

DYREKTOR WYDZIAŁU ZWIĘKSZANIA SZANS EDUKACYJNYCH KURATORIUM OŚWIATY W WARSZAWIE

Początek nowego roku szkolnego jest zapewne bardzo pracowitym okresem dla dyrektorów przedszkoli, szkół i placówek, którzy muszą zorganizować ich pracę, uwzględniając potrzeby swoich uczniów. Jednym z zadań dyrektora jest zorganizowanie pomocy psychologiczno – pedagogicznej dzieciom i młodzieży, potrzebującym wsparcia.

Pomoc psychologiczno – pedagogiczną organizujemy w oparciu o rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2013 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno – pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. z 2014 r., poz. 532).

W dalszej części tego opracowania przywoływane będą poszczególne paragrafy tego rozporządzenia. W przypadku odwołania do innego aktu prawnego będzie on zacytowany w całości.

Ważne!

Za organizację pomocy psychologiczno – pedagogicznej odpowiedzialny jest dyrektor (§ 5 ust. 1), a do jej udzielania zobowiązani są wszyscy nauczyciele, wychowawcy grup wychowawczych (w placówkach) oraz specjaliści pracujący z dzieckiem (§ 5 ust. 2).

Co robi dyrektor?

Pierwszą rzeczą, którą należy zrobić jest analiza potrzeb w oparciu o posiadaną dokumentację uczniów oraz informacje uzyskane od nauczycieli i specjalistów pracujących z uczniami, a także rodziców dzieci i młodzieży uczęszczających do danego przedszkola, szkoły czy placówki.

Nauczyciele, wychowawcy w placówkach (np. w specjalnym ośrodku szkolno – wychowawczym, młodzieżowym ośrodku wychowawczym, młodzieżowym ośrodku socjoterapii, specjalnym ośrodku wychowawczym, bursie) oraz specjaliści starają się jak najlepiej rozpoznać potrzeby swoich uczniów i zgłaszają swoje spostrzeżenia do:

- wychowawcy klasy w szkole oraz w placówce, w której funkcjonuje szkoła (sosw, mow, mos) lub

- dyrektora w przedszkolu czy placówce bez szkoły (np. specjalnym ośrodku wychowawczym, bursie).

Odpowiednio, wychowawca bądź dyrektor koordynuje udzielanie pomocy psychologiczno – pedagogicznej uczniom/wychowankom (§ 19 ust. 5).

Rozporządzenie informuje jednocześnie, że dyrektor może wskazać inną osobę do realizacji tego zadania.

Wychowawca, dyrektor lub upoważniony przez niego nauczyciel, może to być pedagog, psycholog, gromadzą opinie poradni, orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego oraz zgłoszone przez nauczycieli rozpoznane potrzeby uczniów, by dokonać wspomnianej analizy.

Osoba koordynująca udzielanie pomocy uczniowi informuje jednocześnie innych nauczycieli, specjalistów o potrzebie objęcia dziecka pomocą w trakcie bieżącej pracy z nim (§ 19 ust. 4).

Należy pamiętać, że ta informacja jest zobowiązaniem dla wszystkich, którzy prowadzą zajęcia z dzieckiem (niezależnie od rodzaju tych zajęć).

Jeśli zgromadziliśmy w „jednym miejscu” całą wiedzę o potrzebach naszych uczniów, przyszedł moment na analizę tych potrzeb.

Rodzaj udzielanego wsparcia zależy od indywidualnej sytuacji każdego dziecka. Warto na początek wyodrębnić grupy uczniów, w zależności od posiadanej dokumentacji i rozpoznania dokonanego przez szkołę.

Te grupy moglibyśmy ustalić np. tak:

1. Uczniowie z opiniami poradni psychologiczno – pedagogicznej: w opinii poradni powinno znaleźć się:
  - określenie indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych dziecka;
  - oraz opis mechanizmów wyjaśniających funkcjonowanie dziecka w odniesieniu do problemu zgłaszanego we wniosku o wy-

danie opinii, a także wskazania do pracy dla nauczycieli i rodziców

- (§ 6 ust. 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 lutego 2013 r. w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno – pedagogicznych, w tym poradni specjalistycznych; Dz. U. z 2013 r., poz. 199).

Na tej podstawie należy określić formy pomocy przewidzianej dla danego ucznia. W opiniach czasem są wskazane te formy, jest to wtedy ułatwieniem dla szkoły, szczególnie jeśli nie ma w niej ani pedagoga, ani psychologa.

Jeśli tych form w opinii nie ma, pamiętajmy, że w przedszkolu i placówce należą do nich:

- zajęcia rozwijające uzdolnienia,
- zajęcia specjalistyczne (korekcyjno – kompensacyjne, logopedyczne, socjoterapeutyczne oraz inne o charakterze terapeutycznym),
- porady i konsultacje (§ 7 ust. 2)

W szkole formami pomocy psychologiczno – pedagogicznej są:

- zajęcia dydaktyczno – wyrównawcze,
- zajęcia rozwijające uzdolnienia,
- zajęcia specjalistyczne (korekcyjno – kompensacyjne, logopedyczne, socjoterapeutyczne oraz inne o charakterze terapeutycznym),
- zajęcia związane z wyborem kierunku kształcenia i zawodu oraz planowaniem kształcenia i kariery zawodowej – w przypadku uczniów gimnazjum i szkoły ponadgimnazjalnej,
- warsztaty,
- porady i konsultacje.

Formą pomocy psychologiczno – pedagogicznej w szkole są także klasy terapeutyczne (§ 7 ust. 1).

Ale należy pamiętać, że takich klas nie organizuje się w szkołach specjalnych (§ 8 ust. 2).

Organizując taką klasę, należy wiedzieć, że uczniowie muszą wykazywać jednorodne lub sprzężone zaburzenia wymagające do-

→ **specjalne** potrzeby edukacyjne

stosowania organizacji i procesu nauczania do ich specjalnych potrzeb edukacyjnych oraz długotrwałej pomocy specjalistycznej (§ 8 ust. 1).

Dyrektor może zorganizować taką klasę, jeżeli z opinii poradni wynika, że należy objąć ucznia nauką w klasie terapeutycznej (§ 8 ust. 8).

Jeśli nie ma takiego wskazania, dziecka do takiej klasy nie przyjmujemy.

Nie oznacza to, oczywiście, że nie udzielamy mu pomocy.

Obowiązek ten wynika nie tylko z rozporządzenia w sprawie pomocy psychologiczno – pedagogicznej, ale też z rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (Dz. U. z 2007 r. nr 83, poz. 562 z późn. zm.).

Nauczyciel jest obowiązany indywidualizować pracę z uczniem na obowiązkowych i dodatkowych zajęciach edukacyjnych, odpowiednio do potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia (§ 6 ust. 1).

Nauczyciel jest obowiązany dostosować wymagania edukacyjne wynikające z realizowanego przez siebie programu nauczania do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia:

- 1) posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego – na podstawie tego orzeczenia oraz ustaleń zawartych w indywidualnym programie edukacyjno-terapeutycznym,
- 2) posiadającego orzeczenie o potrzebie indywidualnego nauczania – na podstawie tego orzeczenia;
- 3) posiadającego opinię poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej, o specyficznych trudnościach w uczeniu się lub inną opinię poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej – na podstawie tej opinii;
- 4) nieposiadającego orzeczenia lub opinii, który objęty jest pomocą psychologiczno-pedagogiczną w szkole – na podstawie rozpoznania indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz indywidualnych możliwości psychofizycznych ucznia dokonanego przez nauczycieli i specjalistów (§ 6 ust. 1a).

Poradnia wydaje opinię, wskazując powód jej wydania, np. potrzebę dostosowania wymagań edukacyjnych ze względu na zaburzenia i odchylenia rozwojowe czy specyficzne trudności w uczeniu się – głęboką dysleksję rozwojową.

Poradnia nie musi w opinii zawierać informacji, np. o tym, że uczeń z głęboką dysleksją rozwojową jest zwolniony z nauki drugiego języka obcego.

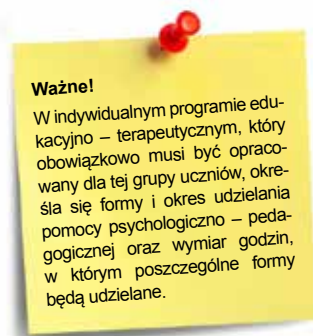
Stwierdzenie dysfunkcji w opinii jest wystarczającym zobowiązaniem dla dyrektora szkoły. Jeśli rodzic zwróci się z wnioskiem o takie zwolnienie, dołączając opinię, dyrektor szkoły zwalnia takiego ucznia z nauki drugiego języka obcego do końca danego etapu edukacyjnego (§ 10 ust. 1).

Podobnie w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego wydanym z uwagi, np.: na autyzm, afazję czy niedosłyszenie. Samo stwierdzenie niepełnosprawności jest uprawnieniem dla ucznia, bez konieczności umieszczenia informacji o takim zwolnieniu w orzeczeniu.

2. Uczniowie, w odniesieniu do których nauczyciele dokonali rozpoznania potrzeb czy też możliwości wymagających wsparcia.

Nauczyciele pracujący z uczniem, z pomocą pedagoga, psychologa, logopedy czy też we współpracy ze specjalistami z poradni, która „opiekuje się” szkołą czy placówką, powinni przeanalizować wszystkie posiadane o dziecku informacje i zaproponować konieczne formy pomocy dziecku. Przekazać swoje propozycje osobie koordynującej pomoc psychologiczną – pedagogiczną w danym przedszkolu, szkole czy placówce.

Rozpoznanie dokonane w szkole czy placówce jest wystarczające, żeby pomoc taką zaplanować.

3. Uczniowie, którzy posiadają orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego.

Należy wiedzieć, że zajęcia rewalidacyjne muszą być zorganizowane dla uczniów niepełnosprawnych, niezależnie od form pomocy psychologiczno – pedagogicznej.

O tym mówi rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 lutego 2012 r. (Dz. U. z 2012 r. poz. 204 z późn. zm.) w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych. Załączniki do rozporządzenia, określające ramowe plany nauczania dla poszczególnych typów i rodzajów szkół, wskazują, w jakim wymiarze godzin tygodniowo mają być zorganizowane te zajęcia.

Ustalenia ostateczne

Osoba odpowiedzialna za koordynowanie pomocy psychologiczno – pedagogicznej ustala formy udzielania tej pomocy, okres ich udzielania oraz wymiar godzin, w którym poszczególne formy będą realizowane (§ 19 ust. 5).

Np. dla Jasia z Ib konieczne są zajęcia logopedyczne przez cały rok szkolny w wymiarze 2 godzin tygodniowo lub 30 godzin w półroczu.

Jeśli takich uczniów jest kilku, wtedy tworzymy grupę, która zajęcia ma wspólnie.

Dokładna analiza, która być może będzie trochę czasochłonna pozwoli na bardzo dobre wykorzystanie godzin, które można przeznaczyć na różne zajęcia w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej w szkole czy placówce.

Warto poświęcić ten czas, by mieć pełny obraz sytuacji swoich uczniów.

Dyrektor przedszkola, szkoły czy placówki ostatecznie zatwierdza (ustala) ile godzin danych zajęć będzie w tygodniu bądź w określonym czasie dla jednego lub grupy uczniów (§ 19 ust. 6).

Jeśli wcześniej określiliśmy, ile w sumie godzin potrzebujemy dla wszystkich uczniów, określiliśmy też, jakie to będą zajęcia: czy indywidualne, czy grupowe. Dyrektor może to tak rozplanować, by wszystkie potrzeby zostały zaspokojone.

Nie uda się tego zrobić dobrze, jeśli po bieżnie, bez należytej staranności będziemy chcieli realizować to zadanie.

Dyrektor musi pamiętać również o niezwłocznym pisemnym poinformowaniu rodziców ucznia o ustalonych dla ich dziecka formach pomocy psychologiczno – pedagogicznej, okresie udzielania tej pomocy oraz wymiarze godzin, w którym poszczególne formy będą realizowane. Informuje w sposób zwyczajowo przyjęty w danym przedszkolu, szkole czy placówce (§ 22 ust. 2).

Jak to można zrobić? Można np. napisać taką informację w zeszycie ucznia z zakresu pomocy psychologiczno – pedagogicznej, w zależności od ich rodzaju prowadzą nauczyciele posiadający kwalifikacje odpowiednie do rodzaju prowadzonych zajęć.

I tak:

Zajęcia dydaktyczne – wyrównawcze – mogą prowadzić nauczyciele poszczególnych zajęć edukacyjnych (np. zajęcia wyrównawcze z biologii – biolog, z matematyki – matematyk, itd.).

Podobnie zajęcia rozwijające uzdolnienia, które mogą realizować nauczyciele pracujący z uczniami w szkole, ale też specjaliści z danej dziedziny wiedzy.

Zajęcia o charakterze terapeutycznym mogą prowadzić nauczyciele posiadający kwalifikacje w zakresie terapii pedagogicznej (np. korekcyjno – kompensacyjne), logopedzi, ale też pedagodzy i psycholodzy oraz inni specjaliści w zależności od rodzaju terapii.

Psycholog może z powodzeniem realizować zajęcia, np. z zakresu budowania relacji, budowania zespołu klasowego, jeśli w tym obszarze są problemy.

Dyrektorzy, ustalając zakres obowiązków pedagogowi, psychologowi czy logopedzie muszą pamiętać, że jednym z ich podstawowych zadań jest prowadzenie zajęć w formach odpowiednich do rozpoznanych potrzeb (§ 23 pkt 3 i § 24 pkt 2).

Specjaliści ci mogą, a nawet powinni prowadzić z uczniami w przedszkolu, szkole czy placówce zajęcia terapeutyczne.

Jak dokumentować zajęcia?

Sposób dokumentowania działalności dydaktyczno – wychowawczo – opiekuńczej przedszkola, szkoły czy placówki określa rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 29 sierpnia 2014 r. (Dz. U. z 2014 r., poz. 1170).

Dla każdej formy zajęć z zakresu pomocy psychologicznej – pedagogicznej nauczyciele realizujący te zajęcia prowadzą dziennik. Pamiętać należy, że w tym dzienniku, oprócz podstawowych danych o uczniu (imię, nazwisko, oddział), informacji o dniu i godzinie zajęć, tematów zajęć, należy wpisać indywidualny program pracy lub odpowiedni program pracy grupy, a także ocenę postępów i wnioski dotyczące dalszej pracy z uczniem/wychowankiem (§ 13 rozporządzenia w sprawie dokumentacji przebiegu nauczania).

Dokumentacja pedagoga, psychologa, logopedy, terapeuty pedagogicznego, doradcy zawodowego

Wymienieni specjaliści prowadzą dzienniki, w których w szczególności wpisują tygodniowy plan swoich zajęć oraz zajęcia i czynności przeprowadzone w poszczególnych dniach.

Nie mogą się jednak te wpisy ograniczać do ogólnikowych sformułowań typu: indywidualna praca z Anną B. lub rozmowa z rodzicami na temat Jasia Z. Należy zawierać informacje dotyczące podejmowanych działań, realizowanych z uczniami zadań, poruszanych w rozmowach z rodzicami tematami.

Dzienniki te stanowią dokumentację przebiegu nauczania i są źródłem informacji dla rodziców dziecka czy nauczycieli z nim pracujących.

Dyrektor, w ramach sprawowanego nadzoru pedagogicznego, monitoruje i kontroluje pracę nauczycieli, w tym realizację zajęć z zakresu pomocy psychologicznej – pedagogicznej.

Warto zaplanować w ewaluacji wewnętrznej obszar dotyczący uzyskiwanych efektów pracy terapeutycznej czy wyrównawczej z uczniami. Uzyskane wyniki mogą być pomocne w modyfikowaniu działań albo utwierdzić wszystkich w zasadności ich kontynuacji. □

Spotkania z członkami Stowarzyszenia „Dzieci Holocaustu”

Dział edukacji Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN otwiera zapisy na spotkania z członkami Stowarzyszenia „Dzieci Holocaustu” w Polsce. Są one organizowane dla młodzieży z gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych, odbywają się raz w miesiącu i są bezpłatne. Obowiązują na nie jednak zapisy.

Ideą programu jest poznawanie historii poprzez rozmowę z jej świadkiem. Spotkania są niepowtarzalną szansą, by uczniowie zetknęli się z tematami, które znają z podręczników i lekcji historii. Dla wielu uczniów takie spotkanie jest bardzo ważnym, poruszającym doświadczeniem, które pomaga w zrozumieniu historii polskich Żydów.

Stowarzyszenie „Dzieci Holocaustu” skupia osoby ocalałe z Zagłady, które ze względu na żydowskie pochodzenie były skazane przez okupanta hitlerowskiego na eksterminację i z tego powodu przebywały w gettach, obozach koncentracyjnych, obozach zagłady lub zmuszone były do ukrywania swojej tożsamości, przy czym w dniu rozpoczęcia II wojny światowej miały nie więcej niż 13 lat lub urodziły się w czasie wojny.

Spotkania będą organizowane w okresie od września 2014 roku do czerwca 2015 roku. Jest to projekt cykliczny, który będzie kontynuowany w następnych latach.

Kontakt, harmonogram i zapisy: Zofia Mioduszevska zmioduszevska@jewishmuseum.org.pl
Źródło: www.polin.pl

Portal „Wybierz studia”

Ruszył nowy portal Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego „Wybierz studia”. To jedyna w Polsce interaktywna baza prezentująca ofertę studiów wszystkich (435) szkół wyższych działających na terenie Polski. Dzięki portalowi uczniowie szkół ponadgimnazjalnych będą mogli łatwiej znaleźć informacje o kierunkach studiów zgodnych z ich zainteresowaniami i uzdolnieniami. Portal wybierzstudia.nauka.gov.pl podpowie również, jakie kryteria maturalne trzeba spełnić, aby dostać się na wymarzoną uczelnię.

Nowy portal MNiSW jest adresowany przede wszystkim do licealistów. Pomoże im wybrać studia zgodne z ich zainteresowaniami, dostosować wybór przedmiotów maturalnych do wymagań uczelni, czy znaleźć studia w pobliżu miejsca zamieszkania. Dostępne będą również informacje, jakie kierunki zostały wyróżnione przez Polską Komisję Akredytacyjną, a które z powodu negatywnej oceny zawieszają nabór czy nawet zostaną zlikwidowane.

Źródło: www.men.gov.pl

Rola dyrektora w ewaluacji – o związku ewaluacji ze wspomaganie w rozwoju szkół i placówek

JAROSŁAW KORDZIŃSKI

TRENER, MEDIATOR, NIEZALEŻNY SPECJALISTA Z ZAKRESU EDUKACJI. WSPÓŁPRACUJE Z WYDAWNICTWAMI O TEMATYCE OŚWIATOWEJ.
W OSTATNICH LATACH ZWIĄZANY Z WDRAŻANIEM NOWYCH ROZWIĄZAŃ W RAMACH KOMPLEKSOWEGO, SYSTEMOWEGO WSPOMAGANIA ROZWOJU SZKÓŁ

Jednym z podstawowych zadań stojących przed dyrektorami szkół i placówek jest dbałość o systematyczne podnoszenie jakości podejmowanych działań. Sposobem na zapewnienie tak sformułowanego oczekiwania jest aktywne uczestnictwo i świadome korzystanie z efektów ewaluacji zewnętrznej i wewnętrznej.

Punktem wyjścia do ewaluacji jest przedmiot ewaluacji, który powinien uwzględniać dwie kategorie wymogów:

- zewnętrzne, w tym, przede wszystkim oczekiwania państwa,
- wewnętrzne – wynikające z bieżących potrzeb szkoły/placówki.

Pierwsze, w sposób szczegółowy opisane zostały w Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 października 2009r. w sprawie nadzoru pedagogicznego (Dz. U. Nr 168, poz. 1324 ze zm.). Drugie, w najistotniejszym zakresie pozostają wypadkową tego, co na szkołę nakładają obowiązujące przepisy prawa, w zestawieniu z tym, czego od szkoły wymagają uczniowie i szeroko pojęte środowisko.

Mówiąc o wymaganiach, warto przywołać wypowiedź: „Obecnie placówki edukacyjne stają w obliczu wymagań nieznanymi jeszcze kilka dekad temu. Dawniej „jakość edukacji” nie wiązała się z wielkimi wyzwaniami. Oznaczała: nauczyć czytać i pisać oraz żeby 10 proc. absolwentów dostało się na studia. Dziś szkoły muszą dostosowywać ofertę do nowych wymagań stawianych przez rynek pracy, reagować na zjawiska takie, jak: globalizacja, rewolucja technologiczna, kryzys gospodarczy czy gwałtowny rozwój. Często odgrywają rolę ośrodków edukacji dla dorosłych, miejsce aktywności sportowej, rekreacji itp. Szkoły i pracujący w nich nauczyciele potrzebują wsparcia w realizacji tej poszerzonej oferty. Ewaluacja zewnętrzna ma być właśnie takim narzędziem wsparcia, umożliwiającym szkołom efektywny rozwój organizacyjny. Ma inspirować do wprowadzania zmian i nowatorskich rozwiązań. Ma służyć także rodzicom i uczniom w zdobywaniu informa-

cji o placówkach oświatowych, ale także zachęcać ich do większego angażowania się w życie szkoły, umożliwiać im realny wpływ na jej działalność¹.

Zważywszy, że punktem wyjścia do ewaluacji zewnętrznej prowadzonej w szkole są transparentne założenia, które państwo formułuje wobec szkół, warto się zastanowić, w jaki sposób na tej wiedzy skorzystać może szkoła, a zwłaszcza uczący się w niej uczniowie. Służyć temu powinno przeświadczenie, iż wymagania to nie zestaw przekonań, jak powinny wyglądać szkoły, ale raczej standardy, do których spełnienia powinny dążyć. Analiza efektów ewaluacji to pierwszy krok do organizacji wspomaganie szkoły. Oznacza to, że sposób kształtowania ścieżek rozwoju szkół, ku osiągnięciu oczekiwanych efektów, determinowany jest nie tyle przez wymogi zewnętrzne, ile przez możliwości ich spełnienia dostępne w danym środowisku. To sami nauczyciele powinni dobierać metody i sposoby działania tak, aby umożliwiały one osiągnięcie stanu opisywanego przez wymagania, ale również uwzględniały specyfikę ich szkół.

Proces ewaluacji zewnętrznej przebiega w trzech fazach.

Etap przygotowania to obszar pierwszej refleksji dyrektora szkoły nad jego wiedzą na temat funkcjonowania szkoły w relacji z wymaganiami państwa. To również podstawa do odpowiedzi na pytanie, jaki i na ile skuteczny jest model zarządzania szkołą w kontekście oczekiwań, jakie formułuje państwo wobec danego typu placówki. To również czas na pokazanie wizytatorom specyfiki szkoły oraz sposobu jej wewnątrz-

szkolnego oglądu i korzystania z uzyskiwanej w ten sposób wiedzy.

Etap drugi – badanie, to bezpośredni pobyt ewaluatorów zewnętrznych na terenie szkoły. To czas rozmów, wywiadów, badań ankietowych. W tym, wywiadu z dyrektorem szkoły/placówki i analizy danych zastanych. To kolejny dobry moment dla dyrektora, by przedstawić koncepcję oraz wiedzę dotyczącą funkcjonowania szkoły. Dużo łatwiej rozmawiać z gośćmi z zewnątrz, kiedy rzeczywiście ma się wiele do powiedzenia na temat swojej szkoły. A mają wiele do powiedzenia ci, którzy prowadzą badanie pracy swojej szkoły z wykorzystaniem specjalnie do tego przygotowanych procedur i narzędzi.²

Analiza efektów ewaluacji to pierwszy krok do organizacji wspomaganie szkoły

Podsumowanie, to etap opracowania danych, analiz i formułowania wniosków, a w konsekwencji przygotowanie raportu oraz konsultacje z dyrektorem i prezentacja wyników oraz wstępnych wniosków ewaluacji przed radą pedagogiczną/pracownikami szkoły. To również czas do wspólnej refleksji na temat tego, jak „odeczytana” została szkoła przez osoby z zewnątrz i co warto z taką wiedzą zrobić.

Koncepcja ewaluacji zewnętrznej, prowadzonej w ramach nadzoru pedagogicznego

¹ <http://www.npseo.pl/action/externalevaluation> z dnia 08.09.2014r.

² <http://www.bc.ore.edu.pl/dlibra/docmetadata?id=650>

zakłada współpracę między wizytatorami a szkołą, sprawny przekaz informacji i wykorzystanie potencjału danej placówki. Niezbędne są pozytywne postawy wobec badania i osób biorących w nim udział, wzajemny szacunek i obiektywność. Finał to opracowanie i wspólne przyjęcie dokumentu – raportu, który pod żadnym pozorem nie jest cenzurką, ale ważnym źródłem informacji, jedną z istotnych podstaw planowania i wdrażania działań rozwojowych w szkole.

Informacja zawarta w raporcie to jedna z podstaw formułowania celów rozwoju szkoły. Diagnoza i planowanie zmiany to dwa kluczowe elementy procesowego wspomaganie szkół. Kolejne to precyzyjne opracowanie celów/rezultatów zmiany, zaprojektowanie sposobu jej wdrożenia i wreszcie ponowna ewaluacja – tym razem dotycząca skuteczności oraz poziomu zaistnienia w szkole nowych, zaplanowanych rozwiązań.

Tak rozumiany proces nakłada na dyrektora szkoły szereg zobowiązań:

- przyjmując ewaluację zewnętrzną jako jedną z podstaw do planowania rozwoju szkoły/placówki, rozumianego jako zorganizowany proces zmiany zakładający kolejno: diagnozę potrzeb, ustalenie form ich zaspokojenia, zaplanowanie i wdrożenie uzgodnionego wspomaganie oraz dokonanie oceny jego efektów;
- łączyć zadania własne z zakresu sprawowania nadzoru pedagogicznego w szkole z efektami ewaluacji zewnętrznej, a także bieżącym monitorowaniem przebiegu planowanej zmiany, realizowanej w ramach wspomaganie rozwoju szkoły,
- wykorzystywać wewnętrzne efekty badań jakości pracy szkoły jako element wspierający proces ewaluacji zewnętrznej (dostarczanie zobiektywizowanych źródeł danych zastanych wypracowanych w szkole), a także bieżącej modyfikacji bądź potwierdzenia skuteczności wprowadzanych rozwiązań, związanych z realizacją procesowego wspomaganie szkoły,
- wykorzystywać efekty ewaluacji zewnętrznej jako pretekst do przemyśleń trafności wewnętrznych procedur oraz narzędzi badania jakości pracy szkoły, a także planowania, wdrażania i oceny skuteczności procesowego wspomaganie szkoły,
- konfrontować w sposób rozwojowy informację pozyskaną w procesie ewaluacji zewnętrznej, zestawiając ją z posiadaną wiedzą o szkole oraz ze sposobem oglądu jej efektywności poprzez profesjonalną weryfikację spełniania przez szkołę wymagań państwa.

W każdej dobrze funkcjonującej organizacji badanie jakościowe traktuje się jako jedną z głównych podstaw do rozwoju. Ewaluacja zewnętrzna również służy temu wła-

śnie zadaniu. To dobrze, kiedy raz na jakiś czas przyjdą do szkoły ludzie z zewnątrz i powiedzą, że szkoła jest „jakaś”, ale też że może (ewentualnie powinna) w jakiś sposób się zmienić. Warto przeglądać się w obrazie stworzonym w wyniku ewaluacji, nie po to, żeby potwierdzić, że jesteśmy „najpiękniejsi w świecie”, ale że jesteśmy tacy, jacy jesteśmy. I że to, jacy jesteśmy może być zawsze pretekstem do rozwoju.

Informacja zawarta w raporcie to jedna z podstaw formułowania celów rozwoju szkoły. Diagnoza i planowanie zmiany to dwa kluczowe elementy procesowego wspomaganie szkół

W efekcie, by w pełni skorzystać z wyników ewaluacji zewnętrznej dyrektor szkoły powinien:

- po pewnym czasie od zamknięcia ewaluacji zewnętrznej wrócić do raportu i szczegółowo wspólnie z nauczycielami przeanalizować jego treść, wykorzystując go jako element pogłębionej diagnozy opisującej stan oraz potrzeby rozwojowe szkoły;
- zaznaczyć miejsca, z których uznaniem mamy największe wątpliwości (także te, które oceniają elementy niezbędnej zmiany w szkole);
- wybrać jedno (może dwa) zagadnienie, nad którym warto w czasie najbliższych kilku miesięcy popracować, definiując w ten sposób optymalny obszar rozwoju dla swojej szkoły;
- uzgodnić, co jest przyczyną wspomnianych wątpliwości i zdecydować jak efektywnie i samodzielnie można te przyczyny usunąć bądź ograniczyć, planując optymalny model wsparcia związany ze zdiagnozowaną potrzebą i sprecyzowanym efektem rozwojowym oraz skierowany do najbardziej potrzebującej grupy nauczycieli;
- zdefiniować możliwie ambitny, ale osiągalny w określonym czasie, mierzalny i korzystny dla szkoły oraz nauczycieli rezultat planowanego wspomaganie;
- ustalić ścieżkę oraz niezbędne warunki osiągnięcia tak zaplanowanego rezultatu;
- zaplanować sposób jej realizacji z włączeniem elementów monitorowania procesu wdrażania poszczególnych elementów planowanej zmiany;

- przyjąć sposób sprawdzenia poziomu osiągniętych rezultatów i formy podzielenia się rezultatami tak organizowanego wsparcia z wszystkimi zainteresowanymi.

Opisany proces pozwoli osiągnąć to, co jest jednym z podstawowych celów ewaluacji wewnętrznej. Potraktowanie jej efektów nie jako koniec badania jakości pracy szkoły, ale jako początek procesu wspomaganie rozwoju pracy szkoły, którego zakładanym rezultatem powinien być zawsze efekt pożądanej i zaplanowanej zmiany.

W działaniach tych kluczową rolę przypisuje się organizacji wspomaganie rozwoju szkoły/placówki.

Formalnie o nowym procesowym wspomaganie decydują trzy rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej:

- z dnia 19 listopada 2009 r. w sprawie placówek doskonalenia nauczycieli (Dz. U. Nr 200, poz. 1537 ze zm.);
- z dnia 1 lutego 2013 r. w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych (Dz. U. poz. 199);
- z dnia 28 lutego 2013 r. w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych bibliotek pedagogicznych (Dz. U. poz. 369).

Zakładają one, że do końca 2015 roku placówki wymienione w przytoczonych wyżej aktach prawnych będą gotowe i zobowiązane do wspomaganie rozwojowego szkół poprzez:

- pomoc w diagnozowaniu potrzeb szkoły,
- ustalenie sposobów działania prowadzących do zaspokojenia zdiagnozowanych potrzeb,
- zaplanowanie form wspomaganie i ich realizację,
- wspólną ocenę efektów i opracowanie wniosków z realizacji zaplanowanych form wspomaganie.

Sposób, w jaki realizowane będą powyższe zadania i korzyści, jakie zyska w ich wyniku szkoła, to będzie w gruncie rzeczy konsekwencja sposobu wykorzystania między nimi efektów obu rodzajów ewaluacji prowadzonej w szkole oraz determinacji dyrektora, by wiedzę na temat potrzeb rozwojowych szkoły „przekuć” na rzeczywisty projekt oczekiwanej zmiany.

Bo nie tak nie buduje, jak bazowanie na zasobach. I nie tak nie rozwija, jak celowe budowanie na tym, czego nam potrzeba. □

Tekst powstał w ramach projektu „System doskonalenia nauczycieli oparty na ogólnodostępnym kompleksowym wspomaganie pracy szkół” finansowanym ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego.

Zawód nauczyciel – na podstawie wyników badań edukacyjnych

AGATA BRONOWSKA

STARSZY INSPEKTOR W WYDZIALE STRATEGII I NADZORU PEDAGOGICZNEGO KURATORIUM OŚWIATY W WARSZAWIE

Instytut Badań Edukacyjnych jest placówką badawczą prowadzącą interdyscyplinarne badania naukowe nad funkcjonowaniem i efektywnością systemu edukacji w Polsce. Instytut uczestniczy w krajowych i międzynarodowych projektach badawczych, przygotowuje raporty, sporządza ekspertyzy oraz pełni funkcje doradcze. Podobnie jak w ubiegłych latach Instytut Badań Edukacyjnych podjął się opisanie kierunków zmian w polskiej edukacji. W czerwcu br. zaprezentowany został na dwudniowej konferencji *Raport o stanie edukacji 2013. Liczą się nauczyciele*, który w obszernej swej części poświęcony jest zawodowi nauczyciela, na którym skupiona zostanie uwaga w niniejszym artykule. We wskazanym powyżej raporcie badacze dostarczyli odpowiedzi na

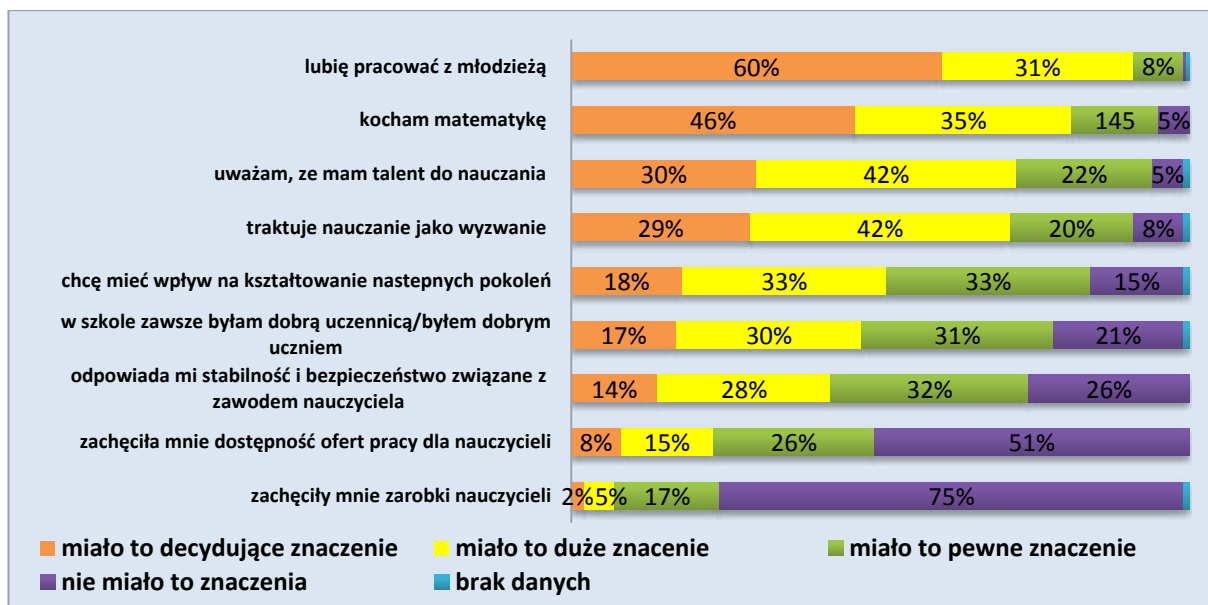
pytania m.in. o to: 1) co nauczyciele myślą o sobie i swojej pracy? 2) co inni myślą o nauczycielach? 3) jak nauczyciele podnoszą swoje kompetencje?

Co nauczyciele myślą o sobie i swojej pracy?

Przy tak postawionym pytaniu badacze skupili swoją uwagę na motywach wyboru zawodu, opiniach nauczycieli o własnym zawodzie i satysfakcji jego wykonywania. Informacji o motywach podjęcia pracy w zawodzie nauczyciela dostarczają badania początkujących nauczycieli (zrealizowane w IBE), na podstawie których zweryfikowana została hipoteza o odmiennych

motywach podjęcia pracy w zawodzie nauczyciela przez kobiety i mężczyzn. Jak opisują badacze początkujący nauczyciele (a w szczególności mężczyźni) częściej niż kobiety zostawali nauczycielami „przez przypadek”. Zdaniem badaczy czynnikiem demotywującym mężczyzn do wykonywania zawodu są niskie płace uniemożliwiające utrzymanie rodziny. Kobiety natomiast przy wyborze zawodu kierowały się pielęgowaną od czasów dzieciństwa pasją do nauczania. Wybór zawodu nauczyciela wiąże się, zgodnie z wynikami badań, z posiadaniem w najbliższej rodzinie pedagoga lub osoby związanej z oświatą czy też spotkaniem na swojej ścieżce edukacyjnej nauczyciela traktowanego jako wzór idealnego nauczyciela.

Wykres 1. Czynniki skłaniające do wyboru zawodu nauczyciela

Źródło: Raport o stanie edukacji 2013. Liczą się nauczyciele. IBE

Z badania TALIS 2013 wynika, że nauczyciele ze szkół gimnazjalnych w 93% są zadowoleni z jakości swojej pracy w szkole. Natomiast 82% nauczycieli, gdyby miała raz jeszcze podjąć decyzję o wyborze zawodu, wybrałaby pracę nauczyciela. Jeżeli chodzi o satysfakcję zawodową, nauczyciele deklarują zdecydowanie wyższe zadowolenie z własnej pracy niż oceniają zadowolenie z pracy kolegów pracujących w szkole.

Co inni myślą o nauczycielach?

Źródłem opinii społecznych na temat nauczycieli są od lat prowadzone badania ogólnopolskich ośrodków badawczych. W badaniu nad hierarchią zawodów przeprowadzonym przez CBOS nauczyciele zdobywają od dekad miejsce w pierwszej dziesiątce pod względem szacunku, którym Polacy darzą przedstawicieli różnych profesji. Nauczyciel w tym rankingu zajmuje niewiele gorszą pozycję niż prof. uniwersytetu i inżynier w fabryce. W 2013 przeprowadzono badanie pn. *Prestiż zawodów. Komunikat z badań (CBOS 2013)*, w którym to respondenci uważali, że prestiż nauczyciela jest o jedną pozycję wyższy niż lekarza.

W postrzeganiu zawodu nauczyciela nie sposób pominąć opinii uczniów. Ocena nauczycieli w badaniach jest uzależniona od etapu rozwojowego uczniów. Wśród młodszych grup wiekowych występuje ideali-

zacja nauczyciela, a w badaniach z udziałem nastolatków ich dewaluacja. Z drugiej strony, szukając opinii różnych osób i grup społecznych na temat polskich nauczycieli, nie sposób pominąć opinii rodziców uczniów.

Z badania 6 i 7-latków na starcie szkolnym realizowanym przez IBE wynika, że rodzice dzieci w większości wysoko oceniali wychowawcę klasy w różnych aspektach jego współpracy z rodzicami, jak i opieki nad dziećmi. Wyniki *Badania szkolnych uwarunkowań efektywności kształcenia* realizowanym przez IBE wskazują również, że rodzice starszych uczniów szkół podstawowych, podobnie jak rodzice 6 i 7-latków są zadowoleni z kontaktów z wychowawcą klasy (96% jest całkowicie zadowolonych). Rodzice w większości pozytywnie oceniają kontakty z nauczycielami, jednak jak pokazują przeprowadzane przez wizytatorów Kuratorium Oświaty w Warszawie ewaluacje zewnętrzne wciąż istnieje grupa rodziców, która nie czuje się partnerami szkoły w podejmowaniu decyzji dotyczących edukacji własnych dzieci. Jest to zatem obszar, w którym wiele można uczynić, aby szkoła była jeszcze bardziej przyjaznym miejscem dla rodziców, zarówno tych, którzy chcą aktywnie włączyć się w życie szkoły, wspólnie działać na jej rzecz oraz tych, którzy ograniczają się tylko do kontaktów z wychowawcą.

Jak nauczyciele podnoszą swoje kompetencje?

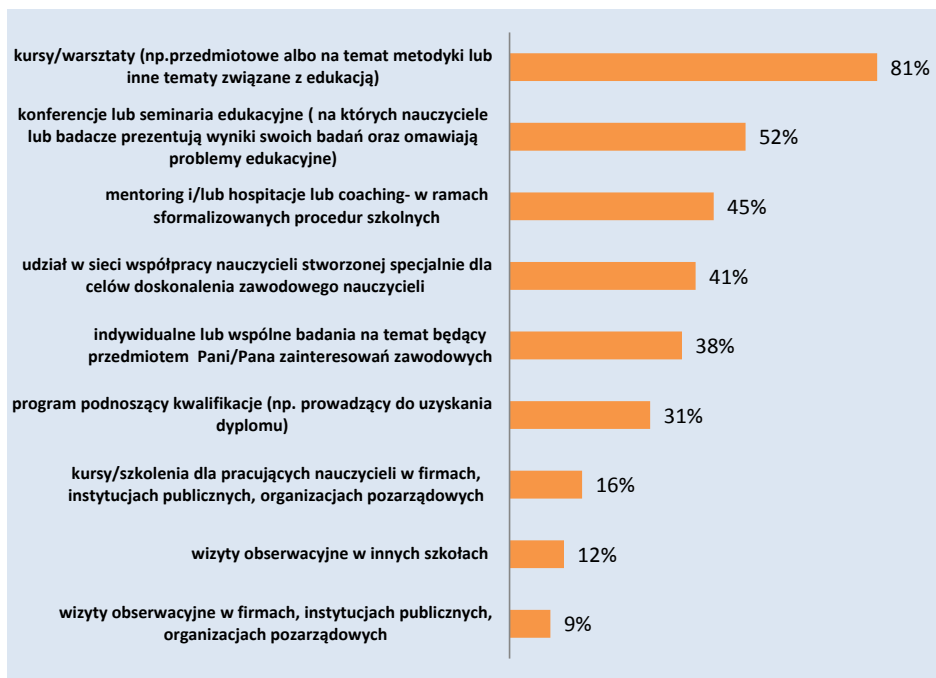
Opisując przygotowanie nauczycieli do wykonywania zawodu, nie sposób nie wspomnieć o ich formalnym wykształceniu. 89,1% nauczycieli na Mazowszu w minionym roku szkolnym miało ukończone studia magisterskie z przygotowaniem pedagogicznym. 6,8% nauczycieli legitymowało się dyplomem ukończenia wyższych studiów zawodowych lub dyplomem ukończenia studiów I stopnia i przygotowaniem pedagogicznym. Polscy nauczyciele stosunkowo szybko i w młodym wieku osiągają najwyższy szczebel awansu zawodowego, z danych SIO wynika, że w roku szkolnym 2005/2006 mieliśmy niespełna jedną czwartą nauczycieli dyplomowanych, a przez kolejne siedem lat do roku szkolnego 2012/2013 ich liczba się podwoiła. Według danych Ministerstwa Edukacji Narodowej ponad połowa nauczycieli w Polsce (51,7%) osiągnęła najwyższy stopień awansu zawodowego (nauczyciel dyplomowany). Oprócz nich mamy 26,7% nauczycieli mianowanych, 16,6% nauczycieli kontraktowych i jedynie 5,3% nauczycieli stażystów. Podobnie przedstawia się odsetek nauczycieli województwa mazowieckiego, gdzie nauczyciele dyplomowani (z najwyższym stopniem awansu zawodowego) stanowili w roku szkolnym 2013/2014 ponad 42%.

Istotnym składnikiem wizerunku zawodu nauczyciela i czynnikiem wpływającym na satysfakcję zawodową jest podnoszenie własnych kompetencji i rozwój zawodowy nauczycieli. Działania w zakresie doskonalenia zawodowego, jak wynika z badań IBE, podejmują niemal wszyscy nauczyciele – 94%. Doskonalenie odbywa się poprzez samokształcenie, doskonalenie wewnątrzszkolne, jak i pozaszkolne (w ramach dodatkowych studiów, kursów, warsztatów).

Tematyka doskonalenia dotyczyła najczęściej wiedzy przedmiotowej i metodycznej – 81%. Konferencje i seminaria edukacyjne z zakresu nauczanych przedmiotów stanowią 52% oferty szkoleniowej.

Przywołane powyżej wyniki badań dotyczące zawodu nauczyciela są niezwykle interesujące. Dlatego też zachęcam Państwa do zapoznania się z całością *Raportu o stanie edukacji 2013. Liczą się nauczyciele* (dostępnej: www.ibe.edu.pl), w którym obszernie przedstawione są ogólnopolskie tendencje dotyczące zawodu nauczyciela, m.in. czasu pracy, relacji w gronie pedagogicznym oraz innych aspektów codziennej pracy. Lektura raportu umożliwi również Państwu zapoznanie się z diagnozowanymi obszarami polskiej edukacji w kontekście międzynarodowych badań. □

Wykres 2. Odsetek nauczycieli gimnazjum podejmujących w ramach doskonalenia zawodowego różną tematykę

Źródło: *Raport o stanie edukacji 2013. Liczą się nauczyciele*. IBE

Wszystko, co miłe i przyjemne, kiedyś się kończy...

CZESŁAW ZIEMNIAK

STARSZY WIZYTATOR W WYDZIALE ZWIĘKSZANIA SZANS EDUKACYJNYCH KURATORIUM OŚWIATY W WARSZAWIE

Rokrocznie zwiększa się liczba wydanych przez Mazowieckiego Kuratora Oświaty zaświadczeń o zgłoszeniu wypoczynku, co świadczy o poczuciu odpowiedzialności organizatorów i działaniu w zgodzie z obowiązującym prawem.

Skończyły się również wakacje. Po wojazach krajowych i zagranicznych w różnych formach dzieci i młodzież powróciły do zajęć szkolnych. Jak przebiegał tegoroczny letni wypoczynek?

Popularna, zwłaszcza wśród młodzieży, encyklopedia *Wikipedia* mianem wypoczynku określa – w szczególności kolonie wypoczynkowe i zdrowotne, obozy (np. obóz harcerski) – stałe i wędrownne, biwaki, półkolonie (formy wypoczynku w miejscu zamieszkania, np. *lato w mieście*).

Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom rodziców, uczestników i organizatorów wypoczynku, opracowany został we współpracy z innymi wojewódzkimi służbami zespolonymi i udostępniony na stronie internetowej kuratorium, poradnik Mazowieckiego Kuratora Oświaty *Jak prawidłowo i bezpiecznie zorganizować wypoczynek dla dzieci i młodzieży. Poradnik dla organizatorów, rodziców i uczestników*. Stanowi on kompen-

dium wiedzy zarówno dla rodziców, jak i organizatorów wypoczynku oraz kierowników i wychowawców sprawujących bezpośrednią opiekę nad dziećmi i młodzieżą w trakcie wypoczynku.

Wszystkie te formy wypoczynku realizowane były podczas tegorocznych wakacji. Rokrocznie zwiększa się liczba wydanych przez Mazowieckiego Kuratora Oświaty zaświadczeń o zgłoszeniu wypoczynku, co świadczy o poczuciu odpowiedzialności organizatorów i działaniu w zgodzie z obowiązującym prawem. Liczbę wydanych zaświadczeń ilustruje poniższy wykres.

Z różnych form wypoczynku podczas wakacji skorzystało 174 486 dzieci i młodzieży naszego województwa, co stanowi prawie 25% ogółu uczniów. Najpopularniejszą formą był wypoczynek poza miejscem zamieszkania w kraju – 124 941 uczestników, w tym 15 540 w obiektach bez stałej infrastruktury komunalnej (obozy pod namiotami, szkolne

internaty), 12 072 na obozach wędrownych, w obiektach hotelowych 88 581. W 333 turnusach wypoczywało 12 072 uczniów poza granicami kraju, głównie w Bułgarii, Hiszpanii, Chorwacji, Grecji, Francji i Wielkiej Brytanii.

Mazowiecki Kurator Oświaty ogłosił konkurs ofert na organizację wypoczynku dzieci i młodzieży podczas ferii letnich 2014, do którego przystąpiło 185 różnych podmiotów w tym organizacji pozarządowych. Komisja konkursowa wyłoniła 79 podmiotów, które otrzymały dotację na ogólną kwotę 2 212 000 zł.

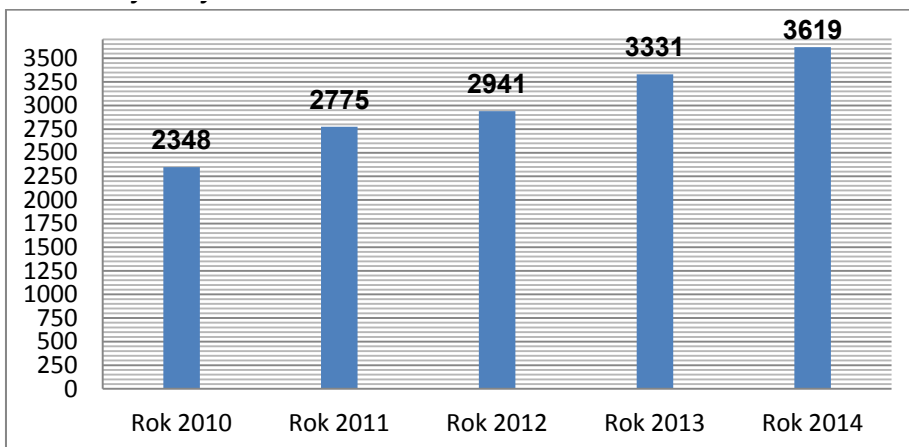
Z wakacyjnego wypoczynku dzieci i młodzieży skorzystało najwięcej uczniów mieszkających w Warszawie – 62,5%, powiatach okołowskich – 14,85%, miasta Radomia i powiatu radomskiego – 3,85%, miasta Płocka i powiatu płockiego – 3,25%. Jedynie 16% ogółu wypoczywających stanowili uczniowie pozostałych powiatów województwa mazowieckiego. Tu wspomnieć należy, że województwo mazowieckie to w sumie aż 37 powiatów i 5 miast na prawach powiatu. Ilustruje to poniższy wykres.

Wypoczynek na Mazowszu

Zgłoszono 962 turnusy, podczas których wypoczywało 41 287 uczestników, z czego 2 521 (7,17%) dzieci i młodzieży z województw: dolnośląskiego, kujawsko-pomorskiego, lubelskiego, lubuskiego, łódzkiego, małopolskiego, opolskiego, podkarpackiego, pomorskiego, śląskiego, świętokrzyskiego, warmińsko-mazurskiego i wielkopolskiego. Pozostałe 92,83% to wypoczywający w miejscu zamieszkania w ramach akcji *Lato w mieście*.

Na ogromną uwagę zasługuje zlot harcerzy Związku Harcerstwa Polskiego, Zwią-

Liczba wydanych zaświadczeń w latach 2010 – 2014.

→ wypoczynek

ku Harcerstwa Rzeczypospolitej, Stowarzyszenia Harcerskiego, Stowarzyszenia Harcerstwa Katolickiego *Zawisza* Federacja Skautingu Europejskiego, którzy pod hasłem *Harcerki i harcerze łączą miasta* włączyli się w obchody 70. rocznicy wybuchu powstania warszawskiego. W tym wyjątkowym, zakończonym na Placu Piłsudskiego apelem i wspólnym kręgiem wszystkich uczestników przedsięwzięciu, wzięło udział kilka tysięcy harcerek i harcerzy z całego kraju.

Kontrola wypoczynku

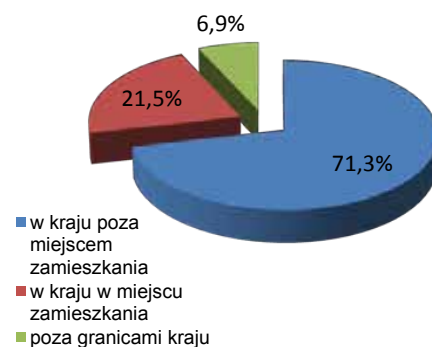
W województwie mazowieckim, podobnie jak w całym kraju, tegoroczny wypoczynek przebiegał bardzo spokojnie. Nie doszło do nieszczęśliwych wypadków. Mazowiecki Kurator Oświaty nie był również zmuszony do podejmowania ostatecznych decyzji w postaci zakończenia trwającego wypoczynku z powodu zagrożenia życia lub zdrowia wypoczywających, co nie oznaczają, że nie występują błędy, uchybienia i nierzetelność organizatorów.

Przeprowadzono 153 kontrole (16%) wszystkich placówek wypoczynku odbywającego się na terenie województwa mazowieckiego. Wydano prawie 40 zaleceń dotyczących głównie:

- błędnego lub niedokładnego wypełniania kart kwalifikacyjnych uczestników,
- braku dokumentów potwierdzających niekaralność kierownika i wychowawców,
- niestarannego dokumentowania pracy grup wychowawczych,
- braku przydziału zakresu czynności poszczególnym pracownikom,
- braku kontroli sprawowanej przez kierownika wypoczynku nad wykonywaniem obowiązków przez wychowawców,
- braku programu wypoczynku i planu pracy wychowawczej grupy.

Jednoznacznie należy podkreślić, że sprawdza się elektroniczna forma rejestracji wypoczynku. Pozwala bowiem na sprawowanie kontroli i szybką reakcję upoważnionych służb w razie zaistnienia potrzeby.

Procentowy udział poszczególnych form wypoczynku

Rodzicom natomiast na sprawdzenie legalności wypoczynku.

Mazowiecki Kurator Oświaty dziękuje wszystkim służbom współpracującym z tutejszym Urzędem w realizacji tego zadania. Dzięki wspólnym, spójnym oddziaływaniom jakość usług świadczonych na rzecz wypoczywających dzieci i młodzieży może być coraz lepsza. □

Szkoła nowoczesnych technologii i projektów

Zespół Szkół Zawodowych nr 2

im. Powstańców Warszawy w Mińsku Mazowieckim

TOMASZ PŁOCHOCKI

DYREKTOR ZESPOŁU SZKÓŁ ZAWODOWYCH NR 2 IM. POWSTAŃCÓW WARSZAWY W MIŃSKU MAZOWIECKIM

W 2014 r. Zespół Szkół Zawodowych nr 2 im. Powstańców Warszawy w Mińsku Mazowieckim, popularny „Mechanik”, obchodzi piękny jubileusz 70-lecia swojej działalności. Czas płynie, a „Mechanik” ma się dobrze. Doskonale wpisuje się w oświatową mapę Mińskiej Ziemi, stale umacnia swoją pozycję wśród placówek oświatowych, podejmując coraz to nowe wyzwania, które niesie ze sobą zmieniająca się rzeczywistość.

20 maja 2014 r. w Zespole Szkół Zawodowych nr 2 im. Powstańców Warszawy w Mińsku Mazowieckim odbyła się konferencja dotycząca kształcenia zawodowego, w której uczestniczyli m.in.: **Joanna Kluzik – Rostkowska Minister Edukacji Narodowej**, Jacek Kozłowski Wojewoda Mazowiecki oraz Karol Semik Mazowiecki Kurator Oświaty. Organizatorem konferencji było Mazowieckie Kuratorium Oświaty, a na spotkanie zaproszono dyrektorów szkół zawodowych, przedstawicieli samorządów oraz delegatur Kuratorium z terenu Ciechanowa, Ostrołęki, Płocka, Radomia oraz Siedlec. Nie bez powodu konferencja odbyła się w Zespole Szkół Zawodowych nr 2 im. Powstańców Warszawy- szkoła jest liderem w realizacji projektów współfinansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i jest szkołą w powiecie mińskim, która pozostała wierna kształceniu zawodowemu. Atutem szkoły są różnorodne kierunki kształcenia dostosowane do potrzeb rynku pracy. Aktualnie w ZS nr 2 funkcjonują dwa typy szkół: Technikum, które oferuje naukę w zawodach: technik elektryk, technik elektronik, technik mechatronik, technik informatyk, technik teleinformatyk, technik mechanik, technik pojazdów samochodowych, technik spedytor, technik cyfrowych procesów graficznych. W Zasadniczej Szkole Zawodowej

oferta kierunków kształcenia jest również bogata i oparta przede wszystkim na współpracy z pracodawcami i CKZiU. Uczniowie kształcą się w zawodzie: mechanik pojazdów samochodowych, elektromechanik pojazdów samochodowych, blacharz samochodowy, ślusarz, lakiernik, elektryk, elektromechanik, operator obrabiarek skrawających, monter elektronik, mechanik maszyn i urządzeń drogowych. Wzbogaceniem oferty kształcenia jest współpraca z Politechniką Warszawską i Wojskową Akademią Techniczną- uczelnie organizują wspólne zajęcia oraz sympozja naukowe poświęcone nowoczesnym technologiom. Szkoła może pochwalić się swoim dziełem- Ekopojazdem, który został skonstruowany i budowany wspólnym wysiłkiem uczniów i nauczycieli. Pojazd został laureatem ogólnopolskiego konkursu „Projektuj z klasą”.

Coraz częściej mówi się o niedopasowaniu kandydatów szukających zatrudnienia z po-

trebami rynku pracy. Ci, którzy dostrzegają już to zjawisko, szukają dobrych szkół zawodowych. Wybierają naukę w szkołach, które od lat wypuszczają na rynek nie bezrobotnych, ale solidnych pracowników, na których często czekają pracodawcy. Do takich placówek zalicza się Zespół Szkół Zawodowych Nr 2 w Mińsku Mazowieckim. Uczniowie mińskiego „Mechanika” tworzą elitę zawodowców. Wielu mińskich przedsiębiorców, którzy wcześniej ukończyli tę szkołę, znają jej możliwości i sposoby kształcenia, podejmuje współpracę ze szkołą. Tu szukają nowych specjalistów. Najpierw przyjmują młodzież na staże, praktyki, a potem zapewniają im zatrudnienie. Młodzi, jeżeli tylko zdecydują się po szkole postawić na własny biznes i uruchamiają działalność gospodarczą, do pracy zatrudniają kolegów. Zatrudniają, bo mają zaufanie i przekonanie do wysokich kwalifikacji kolegów, absolwentów. Absolwenci tej szkoły znajdują miejsce dla sie-

bie nie tylko na lokalnym rynku pracy. Są tacy, którzy wyjeżdżają za granicę i dobrze sobie radzą, ale nie brakuje również i takich, którym wiedza wyniesiona ze szkoły wystarczy na założenie własnego biznesu.

By sprostać wymaganiom rynku pracy i kształcenia, dokonana została przebudowa i rozbudowa pracowni i laboratoriów. Powstały nowoczesne pracownie samochodowe, diagnostyczne, mechaniczne, techniczne, projektowania komputerowego, logistyczno – spedycyjne, środków transportu, elektroniczne, elektryczne, systemów komputerowych, sieci komputerowych, teleinformatyczna, grafiki komputerowej, urządzeń komputerowych, mechatroniki. Powstało nowoczesne wirtualne laboratorium spedycyjne, pracownia działalności gospodarczej i przedsiębiorczości. Szkoła prowadzi innowacje pedagogiczne: e-laboratorium matematyczne, portal koordynacja 3.0, miniprzedsiębiorstwa. W szkole działa także Akademia CISCO oraz Lokalna Akademia Informatyczna oraz pracownie przedmiotów ogólnokształcących wyposażone w sprzęt multimedialny. Zorganizowana została multimedialna pracownia językowa oraz laboratorium fizyki doświadczalnej. W szkole działają dwie najnowocześniejsze pracownie grafiki „Apple” oraz pracownia poligraficzna wyposażona w nowoczesny sprzęt do druku cyfrowego. Wszystkie pracownie zawodowe wyposażone są w nowoczesne oprogramowanie odpowiadające wymaganiom rynku pracy i kształcenia na poziomie politechnicznym. Wszystko stało się możliwe, dzięki realizacji przez placówkę projektów unijnych: „Edukacja w

naszej szkole szansą na zdobycie ciekawego zawodu” wartość projektu 1 578 240,00 zł, „Moja szkoła inwestuje w moją przyszłość” wartość projektu 1 890 000,00 zł. Obecnie realizowane są jeszcze dwa projekty „Nowoczesna szkoła drogą do sukcesu” o wartość projektu 1 832 500,00 zł i „Zwiększenie potencjału szkół zawodowych na Mazowszu” realizowanym przez Agencję Rozwoju Mazowsza S.A. (Lider projektu) w partnerstwie z powiatem mińskim oraz Zespołem Szkół Zawodowych nr 2 im. Powstańców Warszawy w Mińsku Mazowieckim – o wartość projektu 1 334 480,00 zł. Łączna wartość tych projektów to 6 665 220,00 zł, w tym dofinansowanie powiatu mińskiego wyniosło 871 343,95 zł. Na doposażenie bazy dydaktycznej przeznaczono łącznie: 1 950 262 zł. Zrealizowano bezpłatne kursy i zajęcia pozalekcyjne dla 1423 uczniów, przy czym część uczniów skorzystała z więcej niż jednej formy dofinansowania. Na podnoszenie kwalifikacji i umiejętności uczniów przeznaczono sumę 2 965 330 zł, natomiast na odbyte praktyki i staże – 566 600 zł. W dowód uznania w 2011 r. Zespół Szkół Zawodowych nr 2 im. Powstańców Warszawy uzyskał tytuł **Ambasadora Europejskiego Funduszu Społecznego oraz dwukrotnie został Laureatem Ogólnopolskiej Nagrody Placówki Roku 2012 i 2013 konkursu organizowanego przez Centralne Biuro Certyfikacji Krajowej. Szkoła otrzymała również wyróżnienia w ogólnopolskim rankingu IT SZKOŁA oraz otrzymała Certyfikat Lidera Szkoły Nowych Technologii. To nie jedyna wizytówka szkoły. Aby wspierać zainteresowania i roz-**

wój młodzieży, podejmowane są wszechstronne działania. W roku 2013/2014 szkoła uczestniczyła w projekcie pod patronatem Ministerstwa Edukacji Narodowej „Szkoła Współpracy. Uczniowie i rodzice kapitałem społecznym nowoczesnej szkoły” oraz Konkursie „2014! Młodzi dla Wolności” realizowanym pod patronatem Kancelarii Prezydenta RP i Ministerstwa Edukacji Narodowej i Ośrodkiem Rozwoju Edukacji, wieńcząc swój udział spotkaniem młodzieży z Prezydentem RP Bronisławem Komorowskim. Również wzorcowo rozwija się współpraca z placówką kształcenia zawodowego BbS 1 „Eike von Repgow” z Magdeburga w Niemczech w ramach Programu Polsko- Niemiecka Wymiana Młodzieży, dzięki któremu następuje wymiana młodzieży i realizacja wspólnych projektów edukacyjnych zawodowych. Szkoła również wpisała się do realizacji działań w programie ERASMUS + ze szkołami zawodowymi z Niemiec, Czech i Słowacji, organizując dla uczniów wspólne zajęcia oraz praktyki zawodowe.

Należy również zwrócić uwagę na otwarcie na terenie szkoły wspólnie z Wyższą Uczelnią kierunku technicznego inżynierskiego-mechatronika. Kolejnym najnowszym przedsięwzięciem szkoły jest porozumienie z gimnazjum miejskim, w ramach przygotowania uczniów do kształcenia technicznego. Zespół Szkół Zawodowych nr 2 to prężnie rozwijająca się placówka oświatowa, która stawia czoła wymaganiom współczesnej edukacji i rozwijającej się gospodarki. Dyrekcja szkoły i kadra pedagogiczna dbają o poziom edukacyjny i wszechstronny rozwój swoich wychowanków. □

Przedmioty ścisłe na TAK!

JOLANTA MILCZUK-WALCZEWSKA

KOORDYNATOR PROJEKTU „SZUKAJĄC EINSTEINA – AKADEMIA UMYSŁÓW ŚCISŁYCH”

Głównym celem projektu „Szukając Einsteina – Akademia Umysłów Ścisłych” jest zwiększenie zainteresowania uczniów szkół ponadgimnazjalnych podejmowaniem studiów na kierunkach ścisłych i przyrodniczych.

2 września 2014 r. produkt finalny projektu „Szukając Einsteina – Akademia Umysłów Ścisłych”, realizowanego przez Kuratorium Oświaty w Warszawie we współpracy z Politechniką Warszawską, został oceniony pozytywnie w czasie spotkania Krajowej Sieci Tematycznej w obszarze Edukacja i szkolnictwo wyższe. Pozytywna walidacja oznacza dalsze upowszechnianie i promowanie produktu oraz włączenie go do polityki oświatowej państwa, co w efekcie powinno wpłynąć na zwiększenie zainteresowania młodzieży naukami matematyczno-przyrodniczymi.

Skąd pomysł na projekt?

Aktualne warunki społeczno-ekonomiczne są wyzwaniem dla systemu oświaty, aby możliwe było sprostanie oczekiwaniom rynku pracy. Gospodarka potrzebuje wykwalifikowanych pracowników, zwłaszcza inżynierów. Niestety większość uczniów, a później studentów, wykazuje małe zainteresowanie naukami ścisłymi. Według najnowszych raportów GUS w roku akademickim 2008/2009 na terenie województwa mazowieckiego w szkołach wyższych kształciło się 344 292 studentów, z czego mniej niż 20% ogółu to studenci kierunków technicznych. Warto tutaj dodać, iż jak wynika z badań opracowanych przez Fundację Edukacyjną „Perspektywy” na kierunkach ściśle technicznych studiuje w Polsce zaledwie 30% kobiet (na uniwersytetach 62%), co wskazuje kierunek oczekiwanych zmian. Najnowsze badania wskazują pogłębiającą się dysproporcję pomiędzy studiującymi kierunki

techniczne i humanistyczne na terenie naszego kraju. W latach 1999/2000- 2007/2008 liczba studiujących kierunki społeczne, pedagogiczne i humanistyczne wzrosła odpowiednio o 39%, 47% oraz 59%, z kolei grono studentów kierunków inżyniersko-technicznych zmniejszyło się o 42%. Jest to spowodowane obiegową opinią, iż takie przedmioty, jak: matematyka, fizyka czy chemia są naukami trudniejszymi niż przedmioty humanistyczne.

Dlaczego uczniowie boją się przedmiotów „ścisłych”?

Jednym z istotnych problemów, który tkwi u podstaw ww. niekorzystnych danych jest niewystarczające przygotowanie młodzieży na niższych szczeblach edukacji do studiowania na kierunkach techniczno – przyrodniczych. Należy zwrócić uwagę, iż nauczanie w szkołach ponadgimnazjalnych jest nakierowane na egzamin maturalny, nie kształtuje zainteresowań uczniów oraz nie zaspokaja ich potrzeb poznawczych, a obowiązująca podstawa programowa sztucznie rozdziela gałęzie nauki (matematykę, chemię, fizykę) powodując, iż uczniowie traktują te same zjawiska odrębnie na każdym z wymienionych przedmiotów, nie dostrzegając powiązań między nimi. Taka fragmentaryzacja wiedzy uczniów wpływa niekorzystnie na zrozumienie złożonych zjawisk i procesów, co w efekcie utrudnia kontynuowanie nauki na studiach, gdzie podejście holistyczne jest niezbędne na wielu kierunkach, m.in.: medycynie, stomatologii, inżynierii materiałowej, itp. Istotnym problemem polskich szkół w za-

kresie przekazu treści przedmiotów ścisłych jest niewystarczające zaplecze dydaktyczne do prowadzenia zajęć badawczych i terenowych, obserwacji i doświadczeń.

Jakie mogą być konsekwencje?

Wskazana skala problemów jest bardzo szeroka i dotyczy właściwie wszystkich uczniów biorących udział w procesie nauczania. Konsekwencje braku działania we wskazanym obszarze i zmiany zastanego stanu rzeczy mogą być nieodwracalne i negatywne dla uczniów, którzy ukończą naukę bez przekonania, że w sposób istotny szkoła przyczyniła się do poprawy ich rozumienia świata. Taki stan rzeczy może okazać się nie tylko porażką systemu edukacji, ale będzie to także porażka dla Polski, gdyż pokolenie ludzi, którzy stoją przed koniecznością konkurowania z coraz szybciej rozwijającym się światem, nie będzie potrafiło trafnie rozpoznawać i rozwiązywać problemów przyszłości. To z kolei umieści nas na stałe w gronie krajów będących odbiorcami, a nie twórcami idei i rozwiązań dla współczesnego świata.

Cel projektu

Celem głównym projektu było zwiększenie zainteresowania uczniów szkół ponadgimnazjalnych podejmowaniem studiów na kierunkach ścisłych i przyrodniczych poprzez opracowanie i pilotażowe wdrożenie innowacyjnego programu nauczania w zakresie matematyki, fizyki i chemii, co spowoduje:

- podniesienie jakości procesu kształcenia poprzez stosowanie w trakcie zajęć inno-

wacyjnych metod nauczania przedmiotów ścisłych poprzez łączenie treści programowych z matematyki, fizyki oraz chemii;

- zwiększenie atrakcyjności przekazu edukacyjnego w sposób umożliwiający przekazywanie treści w odniesieniu do zastosowania w życiu codziennym;
- zmniejszenie dystansu pomiędzy uczniami szkół ponadgimnazjalnych a uczelniami wyższymi o kierunkach technicznych i przyrodniczych poprzez możliwość udziału w zajęciach organizowanych przez uczelnię wyższą,

Produkt finalny

Produktem finalnym projektu jest „Innowacyjny program holistycznego nauczania matematyki, fizyki i chemii”, przeznaczony dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych w zakresie podstawowym, wspierany przez wypracowane produkty pośrednie:

- a) skrypt przeznaczony dla nauczycieli zawierający streszczenia 30 wykładów nagranych przez pracowników Politechniki Warszawskiej, umieszczonych na portalu internetowym, które powiązano tematycznie z odpowiednimi jednostkami lekcyjnymi, umożliwiając nauczycielom poszerzenie wiedzy na prezentowany temat.
- b) zeszyt ćwiczeń dla ucznia zawierający przykładowe zadania, doświadczenia i problemy związane z omawianym tematem. Każde ćwiczenie zawiera rozwiązanie oraz opis postępowania wskazujący sposób uzyskania prawidłowej odpowiedzi. Ćwiczenia połączono tematycznie z zamieszczonymi na portalu internetowymi wykładami, dzięki czemu

uczniowie mogą korzystać z produktu w dogodnym dla siebie czasie w celu utrwalania zagadnień omawianych podczas lekcji.

- c) portal internetowy wspierający ww. program, na którym zamieszczono materiały edukacyjne zgodne z podstawą programową. Jego celem jest odnajdywanie i stwarzanie powiązań między lekcjami z zakresu nauk matematyczno – przyrodniczych w oparciu o nagrane wykłady oraz materiały multimedialne, służące nauczycielom do identyfikacji zagadnień omawianych podczas holistycznej lekcji. Jednocześnie portal internetowy jest narzędziem otwartym, który będzie wypełniany treściami przez nauczycieli korzystających z jego zasobów poprzez umieszczanie linków do ciekawych materiałów, które wykorzystywali na prowadzonych przez siebie lekcjach.

d) Metodologia:

- holistycznego prowadzenia zajęć, umożliwiająca nauczycielom wiązanie treści trzech przedmiotów ścisłych – matematyki, fizyki, chemii oraz nauczanie praktyczne, pokazując uczniom eksperymenty w szkole lub eksperymenty dostępne jako materiały filmowe lub w Internecie,
- wykorzystywania w szkołach wykładów nagranych podczas trwania projektu, dostępnych drogą internetową dla wszystkich szkół objętych projektem na etapie upowszechnienia wszystkich szkół i uczniów w kraju.

Efekty projektu

- wypracowany w ramach projektu „Innowacyjny Program Nauczania” jest zgodny z podstawą programową;

- w opinii uczniów i nauczycieli lekcje prowadzone metodą holistyczną były ciekawsze niż metodą tradycyjną;
- wyniki badań wykazały, iż uczniowie po odbyciu lekcji holistycznych (76% uczniów i 61 % uczennice) wykazują większe zainteresowanie zagadnieniami matematyczno-przyrodniczymi;
- 70% nauczycieli wskazało, że uczniowie, którzy wcześniej byli mniej zainteresowani przedmiotami matematyczno-przyrodniczymi wykazują większe zaangażowanie na lekcjach;
- 84% uczennic i 75% uczniów stwierdziło, że są bardziej przekonani do podjęcia studiów na kierunkach ścisłych i przyrodniczych;
- zastosowanie holistycznej metody nauczania wedle opinii nauczycieli miało pozytywny wpływ na rozwój dodatkowych umiejętności wśród uczniów. Stali się bardziej pewni siebie oraz nabyli umiejętność pracy w grupie, co świadczy o osiągnięciu celów wychowawczych wzmacniających pozostałe efekty projektu.

Zadaniem szkoły jest stwarzanie uczniom optymalnych warunków do prawidłowego, wszechstronnego rozwoju intelektualnego i duchowego. Zatem holistyczny sposób prowadzenia zajęć w zakresie przedmiotów ścisłych na pewno sprawdzi się we wszystkich szkołach ponadgimnazjalnych. Zachęci do podejmowania wyzwań i przybliży edukację do idei propagowanej przez Alberta Einsteina, który głosił, że: „nauka w szkołach powinna być prowadzona w taki sposób, aby uczniowie uważali ją za cenny dar, a nie za ciężki obowiązek”. □

Czas na Akcję Edukację!

Włącz swoją szkołę do bezpłatnej kampanii edukacyjnej Polskiej Akcji Humanitarnej – „Akcja Edukacja” i dowiedz się, jak wygląda codzienność uczniów w krajach globalnego Południa.

*„Prawdziwe jest przysłowie: Pióro jest silniejsze od miecza. Ekstremiści boją się długopisów i książek. Siła edukacji ich przeraża. [...] Do nauki potrzebny jest pokój. W wielu regionach świata, zwłaszcza w Pakistanie i Afganistanie, terroryzm, wojny i konflikty uniemożliwiają dzieciom chodzenie do szkoły. W Indiach niewinne dzieci są zmuszane do pracy. Wiele szkół zostało zniszczonych w Nigerii. Afgańscy od dziesięcioleci są ofiarami ekstremistów. Młode dziewczyny są zmuszane do ciężkiej pracy w domach i wydawane zbyt wcześnie za mąż. Czas rozpocząć walkę przeciw analfabetyzmowi, ubóstwu i terroryzmowi. **Czas wziąć w dłonie książki i długopisy. To nasza najsilniejsza broń. Jedno dziecko, jeden nauczyciel, jeden długopis i jedna książka mogą zmienić świat. Edukacja jest jedynym rozwiązaniem. Edukacja przede wszystkim!**”*

Tak przed sekretarzem generalnym ONZ i przywódcami wszystkich krajów w Nowym Jorku, w dniu swoich szesnastych urodzin, przemawiała Pakistanka Malala Yousafzai. Kim jest Malala? Malala jest zwykłą dziewczynką o niezwykłej odwadze i determinacji. Świat dowiedział się o niej, gdy 9 października 2012 roku, wracając ze szkoły, została wyciągnięta z autobusu i postrzelona w głowę przez talibów. Oprócz niej ranne były jeszcze dwie inne dziewczynki. Malalę przetransportowano do specjalistycznego szpitala w Birmingham w Wielkiej Brytanii. Dziewczynkę udało się na szczęście uratować, a jej historia otworzyła oczy wielu osobom. Utrudniony dostęp do edukacji mają nie tylko dzieci w Pakistanie czy Afganistanie, problem ten dotyczy aż 57 milionów dzieci na całym świecie. Ubóstwo, konflikty zbrojne i społeczno – kulturowe, nierówności związane z płcią czy brak dostępu do czystej wody to tylko niektóre bariery w dostępie do edukacji, które są ze sobą powiązane i wynikają jedna z drugiej.

Edukacja to ważny proces w rozwoju człowieka. Poza przekazaniem wiedzy i wychowywaniem jest to też kształcenie postaw, wartości i umiejętności. Edukacja otwiera oczy i umysł na rzeczywistość, uświadamia, kim jesteśmy w tej ogromnej sieci zależności i dlaczego tak ważne jest stworzenie świata opartego na sprawiedliwości, równości, poszanowaniu godności ludzkiej i praw człowieka. O tym, jak ważna jest nauka w życiu każdego człowieka nie trzeba przekonywać. To narzędzie, które umożliwi mieszkańcom krajów rozwijających się wydostanie się z tak zwanej „pułapki ubóstwa”. Wiedza jest warunkiem pełnego udziału w życiu społecznym, zwiększa prawdopodobieństwo wzrostu dochodów i lepszego, zdrowszego życia. A długofalowym skutkiem dobrej edukacji jest pomyślność całej wspólnoty.

Dlatego jednym z ważniejszych celów działań Polskiej Akcji Humanitarnej jest między innymi prowadzenie edukacji naszego społeczeństwa. Odpowiedzialność za świat pojmujemy jako możliwość rzeczywistego uczestnictwa i posiadania wpływu w procesie pomocy przez każdego pracownika i wolontariusza PAH. Do tej pory umożliwiliśmy dostęp do edukacji ponad 25 tysiącom uczniów i studentów z Afganistanu, Sri Lanki, Birmy, Sudanu Półn. i Iraku. Chcemy doprowadzić do sytuacji, w której każdy człowiek miałby możliwość korzystania z przysługującego mu prawa do nauki i rozwoju. Dostęp do edukacji oznacza nie tylko zdobywanie wiedzy. To stworzenie ludziom możliwości zapewnienia sobie dłuższego, bezpieczniejszego i godnego życia, niezależnego od pomocy zewnętrznej. Wierzmy, że wykształceni i bezpieczni ludzie będą tworzyli bezpieczny i bardziej przyjazny świat.

Jak Ty i Twoja szkoła możecie się zaangażować? Włącz szkołę w kampanię „Akcja Edukacja”!

Celem tej kampanii PAH jest dotarcie do młodzieży w szkołach w Polsce z ważnym przekazem, jak wygląda szkolna codzienność ich rówieśników w krajach globalnego Południa, jak ogromne znaczenie ma edukacja dla rozwoju społecznego państw oraz jak nauka może zmienić życie jednostek i całych społeczeństw. Szkoła ma również możliwość wsparcia PAH w realizacji działań pomocowych, dzięki którym zapewniamy dostęp do edukacji dzieciom i dorosłym w krajach ogarniętych kryzysem humanitarnym.

Szkoła otrzymuje bezpłatne materiały promocyjne i edukacyjne (plakaty, broszury, dostęp do publikacji, filmów, scenariuszy).

Jak przystąpić do kampanii ?

1. Wejść na stronę: http://www.pah.org.pl/kampanie_educacyjne. Wypełnij formularz zamówienia bezpłatnych materiałów edukacyjnych oraz promocyjnych.
2. Przygotuj akcję informacyjną w swojej szkole.
3. Zorganizuj w szkole zbiórkę pieniędzy. Skontaktuj się z PAH, podpowiemy, jak ją przeprowadzić – kampanie@pah.org.pl
4. Zamów gadzety edukacyjne ze sklepu PAH. Koniecznie zapoznaj się z zasadami dystrybucji gadżetów w szkołach.
5. Pochwal się swoimi dokonaniem i przyslij nam relację z działań.
6. Po otrzymaniu relacji wyślemy szkole podziękowania.
7. Chcesz działać dalej? Szczegóły znajdziesz na naszej stronie: www.pah.org.pl

Hait/Fot. Bartek Wrześniowski, PAH

AKCJA EDUKACJA

http://www.pah.org.pl/kampanie_educacyjne

 pah

PRENUMERATA

Mazowieckie
Samorządowe Centrum
Doskonalenia Nauczycieli

ul. Świętojerska 9, 00-236 Warszawa
tel. (22) 635 32 89, fax (22) 887 78 28
e-mail: mscdn@mscdn.edu.pl
www.mscdn.edu.pl

Zamówienie na prenumeratę Mazowieckiego Kwartalnika Edukacyjnego wraz z dodatkiem, Biuletynem Informacyjnym Kuratorium Oświaty w Warszawie

Koszt rocznej prenumeraty 1 egzemplarza kwartalnika + dodatek wynosi 50,00 zł (12,50 zł za wydanie + dodatek – w tym koszty przesyłki)

Zamawiam prenumeratę MERITUM oraz dodatek OŚWIATA MAZOWIECKA na rok 2014, w ilości ..... egz. kwartalnie.

Zamawiający:

Nazwa:	Adres:	Osoba upoważniona:
NIP	Telefon	Podpis i pieczęć

Oświadczenie: Zamawiający oświadcza, że jest uprawniony do złożenia powyższego zamówienia i przyjęcia faktury VAT.
Zamawiający upoważnia do wystawienia faktur VAT bez podpisu Zamawiającego.